ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 42 (1679) | Пятніца, 25 мая 1962 года | Цана 4 кап.

НАШ МІРНЫ АТАМ

Беларускі атамны рэактар... Да такога мы яшчэ не прывыклі. Не паспелі прывыкнуць. Бо толькі тры дні назад у навуковым жыцці рэспублікі адбылася гэтая вялікая і знамянальная падзея — адкрыццё першага ў Беларусі даследчага ядзернага рэактара. Вучоныя Беларусі атрымалі добра абсталяваную базу для даследаванняў, якія маюць важнае значэнне для развіцця фізікі, энергетыкі, медыцыны, біялогіі, сельскай гаспадаркі. Створаны ўсе ўмовы для правядзення шырокага кола навуковых эксперыментаў, якія дазволяць выкарыстоўваць у рэспубліцы атамную энергію ў мірных мэтах.

У мірных мэтах... Менавіта пра гэты напрамак будучай дзейнасці рэактара гаварылі ўдзельнікі мітынгу, прысвечанага яго адкрыццю. На мітынгу прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі, вучоныя, кіруючыя работнікі партыйных органаў, міністэрстваў і ведамстваў, прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі сталіцы, будаўнікі рэактара, госці з Масквы, Украіны, Літвы, Латвіі.

— Няхай наш мірны атам, — сказаў на мітынгу прэзідэнт Акадэміі навук БССР В. Ф. Купрэвіч,— служыць справе тэхнічнага прагрэсу краіны, справе хутчэйшага стварэння матэрыяльна-тэхнічнай базы камуністычнага грамадства, якое ўсталёўвае на зямлі Мір, Братэрства, Працу і Шчасце ўсіх народаў.

Кукуруза — гэта мяса, кукуруза — гэта сала! А таму больш кукурузы — сіласу, пачаткаў, зерня! Па 600 цэнтнераў зялёнай масы з пачаткамі з кожнага гектара абавязаўся сабраць сёлета знатны беларускі кукурузавод, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Цярэнцій Радчанка і прычым са ўсіх 210 гектараў, якія ён ужо засеяў гэтай цудоўнай культурай.

Фота С. АНАНКІ.

ПРАВА І АБАВЯЗАК

В. ХЛІМАНАЎ

Ці можна ўявіць сабе сучасны завод без інжынераў, тэхнолагаў, канструктараў? Або бальніцу без урачоў? Немагчыма. А што больш складанае — тэхналогія вырошчвання ільну ці вырабу тканіны з яго? Бадай, можна паставіць паміж гэтымі працэсамі знак роўнасці. «Тэхналогія» барацьбы з капрызамі прыроды — не лёгкая справа. Колькі палак ставіць у колы сельскаму працаўніку прырода! І тут без навукі, без спецыялістаў не абысціся. І раптам — парадокс. Прыязджаю ў калгас «Чырвоная ніва» Старобінскага раёна, шукаю заатэхніка Валянціну Ярашэвіч. Выслухаўшы мяне, старшыня праўлення таварыш Бань неяк нядобра ўсміхаецца:

— Так, была такая ды сплыла. Не прынялася ў нас...

— Як гэта — не прынялася?

— Вельмі проста: разлічылася і паехала. Відаць, клімат ёй наш быў проціпаказаны... Нічога, жылі без заатэхніка і яшчэ пражывём...

І зноў усміхнуўся, цяпер ужо горда, маўляў, не лыкам шыты, самі разбіраемся ў заатэхніцы, хоць і інстытутаў не канчалі.

А людзі расказалі іншае, што разлічылася Валянціна не без дапамогі старшыні. Высветлілася, не любіць Бань, калі яму хто-небудзь раіць, адразу характар паказвае: «Малако на губах, а падказваеш начальству!..» Такое чула ад яго і Ярашэвіч, таму што была не з тых, хто блытае чорнае з белым. Бачачы запусценне на фермах, яна не магла заплюшчваць на гэта вочы, нагадвала старшыні, што пара, маўляў, прымаць рашучыя меры. Тады Бань прыняў «саламонава» рашэнне... ліквідаваць пасаду заатэхніка, матывуючы гэта тым, што гаспадарка слабая і яму (клагасу) не пад сілу аплочваць працу заатэхніка.

А вось яшчэ гісторыя, якая таксама пакуль не мае лагічнага канца.

Леанід Паўлоўскі — трактарыст. Ведае, любіць сваю справу хлопец. І актывіст. Нельга было не заўважыць яго сярод іншых, таму і вылучылі Паўлоўскага інструктарам Смалявіцкага райкома камсамола. Але калі партыя кінула заклік: «Моладзь — на вёску, на ўдарны фронт!», Паўлоўскі без чыйго-небудзь падказу напісаў заяву з просьбай пасланць яго на вытворчасць. Задаволілі, паслалі ў калгас «Бальшавік» брыгадзірам трактарыстаў. Хутка ў брыгадзе быў наведзены належны парадак. І ніхто не чуў ад Паўлоўскага, што яму цяжка штодзённа хадзіць пешшу ў Смалявічы — сем кіламетраў увечары туды і сем раніцаю назад. Ён проста не хацеў быць надакучлівым, меркаваў, што калі старшыня арцелі Бахцін даў слова, што ў хуткім часе ён атрымае ў калгасе кватэру, дык можна і пачакаць.

Жывеў вёсцы інтэлігент

Ён чакаў паўтара гады, не ведаючы, што Бахцін закаранелы бюракрат. А бюракрат тым і страшны, што гаворыць адно, а думае другое, забіваючы так у чалавеку веру ў справядлівасць. Тады Паўлоўскі звярнуўся ў райком партыі. І там паабяцалі, і ён зноў працягваў штодзённа хадзіць лішніх чатырнаццаць кіламетраў. Далей — горш, пачалі затрымліваць зарплату.

Калі замест Бахціна старшынёю стаў Кошаль, Паўлоўскі ажывіўся.

— Вы разумееце, — сказаў ён новаму старшыні, — я хачу працаваць у калгасе, памажыце хоць вы ўладкавацца мне з жыллём... Жонка ў мяне вучыцца ў інстытуце народнай гаспадаркі, а закончыць, прыедзе да мяне. Хіба не патрэбен калгасу эканаміст?

І як снег на галаву словы:

— Хітры ты, хлопец! Год папрацаваў і падавай ужо яму кватэру. Працаваць трэба, а не ныць! А можа ты ўжо лыжы навастрыў?

Каментарыі да падобных гісторый, як кажуць, лішнія. Далей усё залежыць ад характару чалавека. Пасля такіх падножак кіраўнікоў - усезнаек без адукацыі ці бюракратаў лёс сельскіх спецыялістаў пачынае рабіць зігзагі. Канкрэтна, напрыклад, вось такія.

Рэдакцыя раённай газеты. Дзяўчына-кур'ер кладзе на стол рэдактара свежыя газеты. А хутка са здзіўленнем даведваемся, што яна — заатэхнік.

Заходзіш у адзін з прадуктовых магазінаў Мсціслаўля і прадавец Алена Сцебунова з усмешкай адважыць вам хлеб, адлічыць рэшту. Але не падумайце, што гэта радавы работнік прылаўка: у яе дыплом ветэрынара. У гэтым жа горадзе ў каўбасным цэху райспажыўсаюза вы можаце пазнаёміцца і з Раісай Райкінай, якая мае дыплом інжынера. З добрай сотняй такіх людзей, якія па розных прычынах змянілі прафесіі спецыялістаў сельскай гаспадаркі на пасады прадаўцоў, кладаўшчыкоў, розных загадчыкаў, можна таксама пазнаёміцца і ў Пінску і іншых гарадах.

Хіба гэта добра?

Вядома, нядобра, скажа іншы. Толькі навошта ж дарэмна ламаць коп'і? Пра гэта гаварылася тысячу разоў і, бадай, хопіць. Хіба вы не чыталі спецыяльную пастаноўку партыі і ўрада аб ролі і правах сельскіх спецыялістаў? Вось слухайце, што, у прыватнасці, там сказана: «Указанні агранома, заатэхніка па пытаннях вытворчасці такія ж абавязковыя, як і ўказанні інжынера на заводзе». Усё ясна...

Так, рашэнне яснае, патрэбнае і своечасовае. Яно павінна пакласці канец непатрэбнаму, а часам і шкоднаму ўмяшанню ў чыста агранамічныя і заатэхнічныя пытанні з боку кіраўнікоў калгасаў і саўгасаў. Яно прасякнута і вялікімі клопатамі аб удасканаленні майстэрства, паляпшэнні быту, аплаты працы шматтысячнай арміі сельскіх спецыялістаў. Бясспрэчна, усё гэта дасць у канчатковым выніку адчувальныя вынікі на вытворчасці ў калгасах і саўгасах. Так, мы верым у сілу і гэтага рашэння партыі і ўрада, бо рашэнні партыі ніколі не заставаліся толькі проста надрукаваным тэкстам. Але нельга забываць і іншае, нельга спадзявацца толькі на сілу надрукаванага. Рашэнне гэтае стане дзейснай сілай толькі тады, калі яно будзе ажыццёўлена на практыцы арганізатарскай работай, бязлітаснай барацьбой з кіраўнікамі-усезнайкамі і бюракратамі. Толькі пасля гэтага спецыяліст сельскай гаспадаркі зойме сапраўднае месца на палях і фермах.

Значыць, вывад трэба зрабіць толькі такі: яшчэ больш рашуча адстайваць правы сельскіх інтэлігентаў, памагаць ім ва ўсім, пісаць пра іх справы, планы, мары, а пра патрэбы тым больш абавязкова і ў тысячу першы і ў тысячу другі раз...

Памагаць, вучыць, раіць.

(Заканчэнне на 3-й стар).

НА ЛЕТНІХ ПЛЯЦОЎКАХ

У зялёных тэатрах і на летніх пляцоўках паркаў сталіцы рэспублікі пачаўся летні канцэртны сезон. Днямі Дзяржаўны народны і сімфанічны аркестры далі першыя канцэрты. Народны аркестр выступіў у парку імя Горкага ў Мінску, дзе былі выкананы творы Камінскага, Ронькіна, Будашкіна, Лагідзе, Міхайлава. У суправаджэнні аркестра выступілі маладыя салісты інструменталісты Ю. Старыковіч, М. Філістовіч, Г. Мандрус, а таксама заслужаны артыст БССР В. Глушакоў і саліст Тэатра оперы і балета В. Ганчарэнка. Яны выканалі песні савецкіх кампазітараў і рускія народныя песні.

Дзяржаўны сімфанічны аркестр выступіў у гарадскім парку горада Маладзечна. Ён выканаў творы папулярнай музыкі.

У чэрвені сімфанічны і народны аркестры выязджаюць у абласныя гарады і раённыя цэнтры рэспублікі. Іх выступленні будуць праходзіць у парках Брэста, Віцебска, Магілёва, Гомеля, Мазыра, Бабруйска. Акрамя гэтага канцэрты будуць дадзены на новабудоўлях рэспублікі — Салігорскім калійным камбінаце, Полацкім нафтабудзе, Бярозаўскай і Васілевіцкай ДРЭС. Выступленні народнага аркестра адбудуцца таксама ў калгасах Беларусі.

Падзеі Факты Навіны

□ У чацвёрты раз наладзіў Саюз кампазітараў БССР творчыя сустрэчы з савецкімі пагранічнікамі. У госці да воінаў выязджалі народны артыст Саюза ССР Я. Цікоцкі, кампазітар Г. Вагнер, а таксама выканаўцы твораў беларускіх аўтараў Г. Агніўцава, В. Прышчапёнак, А. Каралёў. У праграмы шасці канцэртаў былі ўключаны новыя песні аб пагранічніках, сярод якіх — «Родная граніца» Г. Вагнера, «Выпадак ля калодзежа» Э. Тырманд, «Заўсёды ў дазоры» Р. Бутвілоўскага і іншыя.

□ Днямі ў праслаўленым калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна быў наладжаны вечар беларускай частушкі.

Лекцыю аб вытоках і развіцці беларускай частушкі прачытаў выкладчык Магілёўскага педагагічнага інстытута, кандыдат філалагічных навук Я. Усікаў. Самадзейныя артысты праспявалі бойкія і дасціпныя частушкі, многія з якіх бытуюць у калгасе «Рассвет».

□ Заключныя заняткі універсітэта культуры пры Кобрынскім раённым Доме культуры былі прысвечаны беларускай музыцы. У госці да слухачоў універсітэта прыехалі кампазітары, музыказнаўцы і артысты з Мінска. І. Нісневіч расказаў прысутным пра развіццё беларускай музычнай савецкай культуры, пра вядучых кампазітараў Беларусі, пра іх лепшыя творы. Артысты Г. Агніўцава, Ю. Матраеў, В. Прышчапёнак выканалі рад вакальных твораў І. Ронькіна, Ул. Алоўнікава, Я. Цікоцкага, С. Аксакава, Г. Вагнера.

Заняткі закончыліся выступленнем кампазітара Ю. Семянякі, які пазнаёміў слухачоў са сваім творчым шляхам, і разам з заслужанымі артыстамі БССР М. Шуманскім і В. Юневічам выканаў некалькі сваіх вакальных твораў.

ГЕРОЙ І ЧАС

Ул. НЯФЁД

Працягваем размову аб тэатральным мастацтве.

Сёння мы змяшчаем артыкул Ул. Няфёда.

У наступных нумарах будуць апублікаваны матэрыялы аб сумесным пасяджэнні мастацкага савета Міністэрства культуры БССР, прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, прэзідыума Беларускага тэатральнага аб'яднання, а таксама заключны артыкул, які падагуліць нашу размову аб тэатральным мастацтве.

АДНО з галоўных і заўсёды актуальных пытанняў, якія ўзнікаюць у ходзе нашай размовы аб тэатры, — гэта пытанне аб станоўчым героі.

Якім павінен быць гэты герой? Ці бездакорным ва ўсіх адносінах чалавекам, які павінен усё ведаць, усё ўмець і паводзіць сябе так, каб каму-небудзь не здалося, што ён у нечым сумняваецца?.. Або ён павінен быць чалавекам складаным і, магчыма, супярэчлівым, але разам з тым вельмі простым, блізкім і зразумелым гледачу?

Сёй-той мяркуе, што «складанасць» і «супярэчнасць» характараў увогуле не ўласцівыя савецкім людзям, бо гэта, маўляў, ясныя і цэласныя натуры. Бясспрэчна, ідэйная пазіцыя савецкага чалавека, яго асноўныя маральныя прынцыпы — ясныя і несупярэчлівыя. Але было б няправільна лічыць, што асоба развіваецца і фарміруецца незалежна ад мноства жыццёвых супярэчнасцей. А гэта значыць, што характары герояў будуць праўдзівымі і пераканаўчымі толькі ў тым выпадку, калі драматург увасобіць у іх гэты рэальны працэс.

Правобразы сцэнічных герояў заўсёды патрэбна шукаць у жыцці. І калі мы хочам праўдзіва паказаць, як расце характар чалавека, трэба паказваць, як чалавек пераадольвае перашкоды на шляху да намечанай мэты.

Драматургія і тэатр ведаюць нямала і такіх герояў, якія ўжо ў самым пачатку п'есы выглядаюць сфарміраванымі, гатовымі для ажыццяўлення вялікіх спраў. Часцей за ўсё такія героі з'яўляюцца ў рамантычных творах. Яны, безумоўна, маюць вялікае выхаваўчае значэнне. Але, на мой погляд, найбольш моцна дзейнічаюць на гледача героі, якія, літаральна на вачах пераадольваючы перашкоды (нярэдка і ў саміх сабе), праходзяць працэс фарміравання характару. Менавіта гэтымі якасцямі вылучаюцца лепшыя вобразы сусветнай драматургіі: Эдзіп, Медэя, Федра, Гамлет, Освальд, Федзя Пратасаў, многія чэхаўскія і горкаўскія героі, а ў савецкім рэпертуары — Любоў Яравая, Бярсенеў, Вяршынін, Забелін, Фёдар Таланаў і шмат іншых.

Мы іншы раз вельмі просталінейна, прымітыўна разумеем выхаваўчую ролю тэатра. Калі герой спектакля на нейкі момант завагаўся, зрабіў што-небудзь неапраўданае з пункту погляду нашай маралі або нават проста няўдала пажартаваў, мы ўжо баімся, каб гэта дрэнна не адбілася на гледачу, каб яму не захацелася паўтарыць тое ж самае. Але гэтага баяцца не трэба. Выхаваўчы ўплыў тэатра — складаны працэс і нельга яго зводзіць да лабавога ўздзеяння.

Дапусцім, гледачу паказалі на сцэне, як нерашучы жаніх, што прыйшоў сватацца да нявесты, раптам уцёк праз акно. (Пагодзімся, што гэты ўчынак далёка не ўзорны). Але хіба прысутныя ў зале жаніхі абавязкова возьмуць з яго прыклад? Наўрад ці гогалеўская п'еса «Жаніцьба» мела такое фатальнае ўздзеянне на жаніхоў!.. Між тым, многія нашы драматургі і работнікі тэатра могуць прывесці нямала прыкладаў, калі менавіта няправільнае ўяўленне аб выхаваўчым уздзеянні тэатра на гледача вымушала іх (свядома ці міжволі) замест жывых характараў ствараць на сцэне нейкія схемы. Асабліва паказальныя ў гэтым сэнсе творы, напісаныя і пастаўленыя ў перыяд культу асобы.

Усё гэта, я паўтараю, гаворыць аб тым, што выхаваўчае ўздзеянне тэатра — складаны, працяглы працэс, і не варта прыпісваць п'есе або выказаным у ёй думкам таго ці іншага персанажа магічную сілу. А менавіта такое няправільнае разуменне і прыводзіць да ўзнікнення п'ес-агітак, дзе што ні фраза, то — лозунг. Сапраўднае мастацтва ўздзейнічае на гледача апасродкавана, перш за ўсё ўплываючы на яго пачуцці, а праз іх і на розум. Твор, які не закранае чалавечых пачуццяў, знаходзіцца за межамі мастацтва.

Бывае і так. На сцэне дзейнічае амаль ідэальны герой, а глядач застаецца раўнадушны да яго. А другі герой і не вызначаецца асаблівымі якасцямі, але больш, мацней за першага ўздзейнічае на гледача. Вельмі важна, каб герой быў просты (але не праставаты!), настолькі блізкі гледачу па духу, па думках, па справах, што таму здавалася б, што і ён такі ж або, ва ўсякім выпадку, можа быць такім. Герой не павінен быць «недасягальным» для гледача, тады і выхаваўчая сіла яго ўздзеяння будзе большай.

Мне прыгадваецца выдатнае апавяданне В. Верасаева «Спаборніцтва». Два мастакі паспрачаліся, хто з іх лепш пакажа прыгажосць жанчыны. Адзін з іх паехаў у доўгае падарожжа, абышоў амаль увесь свет і нарэшце сустрэў дзяўчыну незвычайнай прыгажосці, якую і намаляваў на сваёй карціне. А другі мастак нікуды не хадзіў і напісаў партрэт сваёй маладой жонкі, якая не вылучалася асаблівай прыгажосцю, але была прывабная, простая, чалавечная. І вось па звычаю горада, дзе жылі гэтыя мастакі, абедзве карціны былі выстаўлены на суд людзей.

Людзі, убачыўшы партрэт незвычайнай прыгажуні, былі здзіўлены. А калі яны адрывалі свой позірк ад партрэта і глядзелі па баках, дык адчувалі сябе так, як быццам глянулі на сонца: усё вакол здавалася ім цьмяным і невыразным. Гэты партрэт выклікаў у іх малітоўнае замілаванне і шчаслівы, нетутэйшы смутак. «Дзяўчаты і жанчыны, — як піша аўтар, — сарамліва адварочваліся ў бок, а юнакі і мужчыны глядзелі на Фіялкавенчаную, пераносілі погляд на сваіх каханых і пыталіся ў сябе: што ж падабалася ім у гэтых няскладных целах і звычайных тварах, у гэтых вачах, цьмяных, як закураны ліхтар?» Нават старога паганятага мулаў, які паглядзеў на сваю старую, ахапіў смутак, яму стала страшна: з кім ён правёў сваё цяжкае, шэрае жыццё. Але вось перад позіркамі гледачоў з'явіўся партрэт другога мастака. Гоман здзіўлення і абурэння прайшоў па плошчы: людзі ўбачылі знаёмую ім усім дзяўчыну Зорку. Тую самую Зорку, якая кожную раніцу вяртаецца з базара, несучы ў кошыку паўдзесятка кефаляў, пучкі часнаку і пятрушкі. Што гэта ўздумалася мастаку? Ці не здзекуецца ён з людзей? Пачуўся свіст і шыканне. Нехта закрычаў: «Каменнямі яго!» Але вось шум пачаў пакрысе сціхаць. Людзі глядзелі на Зорку, а Зорка глядзела на іх. Адзін юнак здзіўлена пацісну плячыма і сказаў суседу: «А ведаеш, я да гэтага часу не заўважаў, што Зорка такая цудоўная...». А Зорка глядзела на людзей і ўсю яе нібы асвятляла вялікая, зямная чалавечая радасць. Людзі маўчалі і глядзелі. Яны забыліся, што гэта тая самая Зорка, якая носіць у кошыку рыбу і пучкі часнаку. Радаснае, цёплае святло лілося ад карціны і асвятляла ўсё навокал. Прыгадаліся кожнаму лепшыя хвіліны яго кахання... Праяснiўся твар старога паганятага, зірнуў ён на сваю старую, усміхнуўся і штурхануў яе локцем у тлусты бок: «А памятаеш, старая... Ля вадапою?..» І сарамліва ўсміхнуўшыся, зірнулі на яго з азызлага чырвонага твару знаёмыя, любыя, даўно забытыя вочы, і асвятліўся гэты твар водбліскам таго вечнага святла, што ішоў ад Зоркі.

Спаборніцтва выйграў мастак, які стварыў вобраз просты, зямной, а не ідэальнай прыгажосці. Людзям ад яго стала цяплей на сэрцы і жыццё здалося ім лепшым, багацейшым. Чаму ж партрэт гэтага мастака зрабіў такое ўздзеянне на гледача? Ды таму, што людзі ўбачылі цудоўнае ў простым, даступным, убачылі ў партрэце крышачку і сябе.

Відавочна, калі мастак хоча стварыць рэалістычны твор, ён павінен імкнуцца, не адрываючыся ад навакольнай рэчаіснасці, паказваць жыццё ва ўсіх яго складанасцях і шматграннасці, і не ахвяраваць жыццёва праўдзівымі рысамі характару героя, каб дагадзіць «ідэальнай станоўчасці». Станоўчы герой — гэта не сінонім ідэальнага, хоць і ідэальныя героі ў мастацтве зусім правамерныя. Але на прыкладах нашай рэчаіснасці не цяжка пераканацца, што пад літаратурную катэгорыю «станоўчы герой» падыходзіць пераважная большасць савецкіх людзей. Гэта перш за ўсё тыя, хто прыносіць штосьці добрае, карыснае грамадству, таварышам. І няхай у гэтых людзей ёсць асобныя недахопы, яны ўрэшце не маюць рашаючага значэння. Часам здараецца так што пэўныя жыццёвыя акалічнасці могуць прывесці чалавека і да няправільнага ўчынку (гаворка ідзе, безумоўна, не аб учынках, якія пярэчаць сацыялістычным ідэалам ці асноўным нормам паводзін савецкіх людзей). Але калі чалавек, зрабіўшы нейкую памылку ў жыцці, знойдзе ў сабе сілы выправіць яе,— хіба яго ўжо нельга ад-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ПАВЕДАМЛЕННЕ

28 мая (панядзелак) у 11 гадзін раніцы ў клубе Саюза пісьменнікаў БССР (вул. Энгельса, 9) адбудзецца сумеснае пасяджэнне мастацкага савета Міністэрства культуры БССР, прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, прэзідыума Беларускага тэатральнага аб'яднання.

На парадку дня:

Сённяшні і заўтрашні дзень тэатральнага мастацтва — працяг размовы аб тэатры, якая вядзецца на старонках газеты «Літаратура і мастацтва».

У рабоце пасяджэння запрашаюцца прыняць удзел усе жадаючыя.

СЭРЦА НЕ ХОЧА СПАКОЮ

ЖЫВУЦЬ у Рэчыцы неспакойныя людзі — палкоўнік у адстаўцы Іван Засімавіч Пракопаў, актрыса-пенсіянерка Любоў Дзмітраўна Вельбе, пенсіянер Аляксандр Міхайлавіч Сапцын. Многа і шчыра папрацавалі гэтыя людзі за сваё жыццё, і Радзіма прадаставіла ім заслужаны, забяспечаны адпачынак па старасці. Але што, калі сэрца не хоча кватэрнай цішыні, калі яно патрабавальна стукае ў грудзі, прымушаючы спорна крочыць у нагу з маладымі будаўнікамі камуністычнай явы, калі для яго назаўсёды сталі дэвізам блокаўскія радкі: «...і вечны бой. Спакой нам толькі сніцца».

Як толькі ў мінулым годзе па рашэнню выканкома гарсавета дэпутатаў працоўных быў створаны гарадскі грамадскі аддзел культуры, гэтыя людзі сталі актыўнымі прапагандыстамі і праваднікамі культурнага жыцця ў родным горадзе. Узначаліў аддзел камуніст Іван Засімавіч Пракопаў. Яго намеснікам была прызначана Любоў Дзмітраўна Вельбе. А інструктарамі аддзела сталі дырэктары кінатэатраў. На грамадскіх асновах стварыўся і савет гарадскога грамадскага аддзела культуры. З энтузіязмам, з творчым агеньчыкам узяліся людзі за важную справу. Не дзеля славы, не дзеля асабістай выгады, а па загаду сэрца. Вопыт іх грамадскай і працоўнай дзейнасці і не па гадах малады запал далі шчодры плён.

Біяграфія гэтага аддзела культуры яшчэ невялікая: ён працуе ўсяго паўгода. Але калі мераць яго біяграфію тымі карыснымі справамі, якія зроблены за гэты час, дык можна цвёрда сказаць, што ён адразу і цвёрда ўступіў у пару сваёй сталасці.

На рабочым стале ў Івана Засімавіча Пракопава — некалькі журналаў. У іх занатавана жывая хроніка дзейнасці аддзела. На першы погляд, звычайныя словы паўстаюць са старонак журналаў: «слухалі», «пастанавілі», «праверылі»... Але колькі творчай энергіі, пошукаў, хвалявання за гэтымі словамі!

Іван Засімавіч гартае старонкі, потым адкладвае журналы і з захапленнем расказвае пра ўсё, крок за крокам, — пра радасныя поспехі, пра сваіх паплечнікаў па грамадскай працы, такіх жа сціплых і неспакойных людзей, як ён сам.

— Пачалі мы з таго, што адразу стварылі пры савеце аддзела культуры некалькі секцый: першая — секцыя клубаў і чырвоных куткоў, другая — музея, кінатэатраў і паркаў і трэцяя — секцыя бібліятэк. Грамадскія інструктары, узначаліўшы іх, актыўна павялі работу. Секцыя бібліятэк, напрыклад, рэгулярна праводзіць метадычныя семінары з работнікамі ўсіх бібліятэк горада. На іх абмяркоўваюцца пытанні апрацоўкі кніг, формы больш дзейснай і шматграннай работы з чытачамі...

І сапраўды, заслугоўваюць усякай павагі і адабрэння добрыя справы гэтай секцыі. Інструктары секцыі бібліятэк цікава вырашаюць праблему, як давесці кнігу да кожнай сям'і, як лепш прапагандаваць творы беларускіх пісьменнікаў. З гэтай мэтай горад размечаны на 14 мікрараёнаў, і за кожным з іх замацавана бібліятэка — ці то школьная, ці то фабрычная або гарадская. Разам з грамадскімі інструктарамі работнікі бібліятэк абыйшлі ўсе дамы сваіх раёнаў і выявілі, што ў некаторых дамах наогул адсутнічаюць кнігі. Пагутарылі з людзьмі, прапанавалі ім пацікавіцца тым або іншым творам, паабяцалі наведваць іх рэгулярна. Такім чынам звыш ста сем'яў папоўнілі кантынгент чытачоў.

Асабліва шмат клопатаў у інструктараў секцыі клубаў і чырвоных куткоў. Яшчэ ў студзені на пасяджэнні выканкома гарсавета быў заслуханы даклад Пракопава аб паляпшэнні ўмоў работы культасветустаноў. Іван Засімавіч гаварыў тады аб тым, што праверкай устаноўлена: некаторыя клубныя памяшканні знаходзяцца ў запушчаным стане. Сур'ёзна паставіў ён пытанне аб тым, каб неадкладна прыступіць да рамонту Дома культуры. Ужо два гады закрыта глядзельная зала ў Доме культуры.

Выканком вынес рашэнне стварыць спрыяльныя ўмовы для клубнай работы, а аддзел культуры пастанавіў праверыць у маі выкананне гэтага рашэння. І ўжо зараз відно, што многія ўстановы загадзя паклапаціліся аб рамонце. У клубе метызнага завода пачалі прыбудову пакояў для гурткоў мастацкай самадзейнасці.

— Але як прыкра, — гаворыць Іван Засімавіч, — калі выканком гарсавета часам не ідзе на дапамогу свайму аддзелу культуры. Ужо чацвёрты месяц закрыта адзіная чытальная зала пры гарадской бібліятэцы імя Н. К. Крупскай. Колькі мы ні прасілі паскорыць рамонт чытальнай залы — усё дарэмна. І невядома, калі ж чытачы змогуць наведацца сюды зноў...

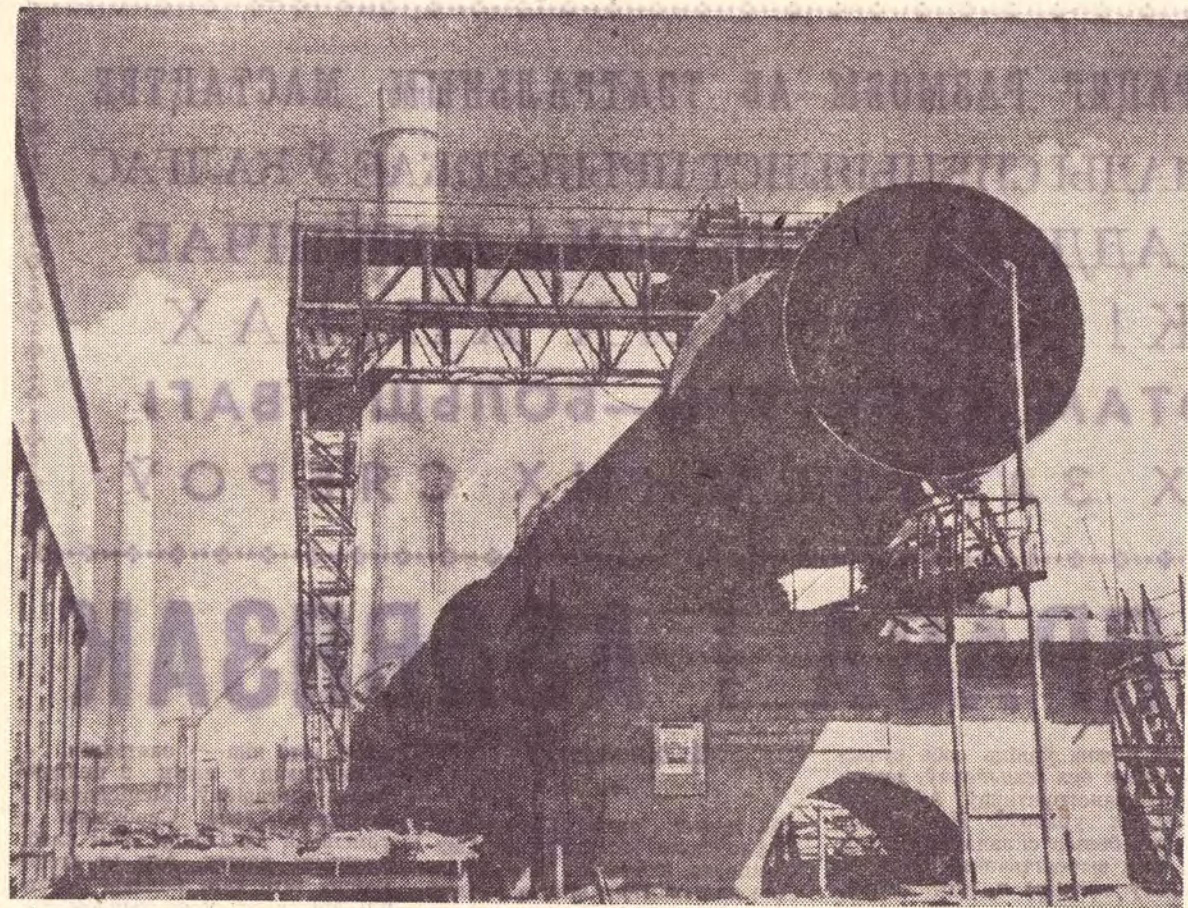
Аддзел культуры вядзе зараз вялікую работу па прапагандзе рашэнняў XXII з'езда КПСС і сакавіцкага Пленума ЦК КПБ. Была абмеркавана агітацыйна-масавая работа на заводзе керамічных каналізацыйных труб. Браніслаў Бунь, загадчык клуба гэтага завода, выступіў з інфармацыяй на савеце аддзела культуры. Ён расказаў, як прапагандуюцца на заводзе гістарычныя рашэнні сродкамі нагляднай агітацыі, лекцыйнай работай.

Грамадскія інструктары таксама адзначылі станоўчы вопыт заводскіх агітатараў у важнай справе. Адначасова было вырашана дапамагчы пераняць гэты вопыт некаторым прадпрыемствам і ўстановам: заводу дубільных экстрактаў, кінатэатрам, мэблевай, абутковай і швейнай фабрыкам.

З вясной прыбавілася турбот у работнікаў грамадскага аддзела культуры. Рыхтуецца цяпер вялікае тэматычнае свята песні «Над Дняпром», у якім прымуць удзел усе харавыя калектывы горада. А там ствараецца лектарская група, а там неабходна выехаць з агітбрыгадай у калгас... Кожны дзень поўны неадкладных спраў!

У свой грамадскі аддзел ахвотна ідуць лектары, клубныя работнікі, бібліятэкары. Кіраўнікі аддзела і грамадскія інструктары шчодра аддаюць людзям святло сваёй душы.

Эд. КАРПАЧОЎ.

На Крычаўскім цэментна-шыферным камбінаце будуецца трэцяя магутная вярчальная печ для абпалу клінкеру. Калектыў гэтай ударнай камсамольскай будоўлі спаборнічае за датэрміновую здачу печы ў эксплуатацыю ў жніўні гэтага года.

Фота М. МІНКОВІЧА.

ОРДЭР НА ЗНЯВАГУ

Гэта было на прадвесні. Павел Міхайлавіч Бруеў тады вярнуўся з арміі ў званні старшага лейтэнанта танкавых войск. Уладкаваўся шафёрам у аўтабазе Віцебскага будаўнічага трэста.

Калі Бруева прымалі на працу, у яго спыталі:

— Дзе, Павел Міхайлавіч, будзеце жыць? Кватэрамі пакуль што не забяспечваем... Потым... А пакуль што станьце, як іншыя, у чаргу.

— Ведаю. Горад наш быў разбіты ўшчэнт. Пацярплю. Пажывём на прыватнай кватэры.

Так і жыў. У падвале. Чакаў сваёй чаргі.

Аднаго разу на досвітку Бруеў атрымаў загад: тэрмінова адвезці матор на Мінскі аўтамабільны. Паснедаў і паехаў. Баранка была ў моцных руках. І думка была адна: не прымусіць заводскі цэх чакаць заказ. Спяшаўся.

І тут яго падпільнавала няшчасце...

Перад вачыма замільгацелі дрэвы, паплылі прыдарожныя слупкі... Не таму, што машына развіла шалёную хуткасць. Не. Вадзіцель пачаў раптам траціць прытомнасць. Аднак машына не апынулася пад адхонам. Павел Міхайлавіч груз даставіў. А сам злёг. Надоўга. Урачы прызналі трамбоз левай унутранай соннай артэрыі. Два гады ў бальнічным ложку... Бясконцыя гадзіны пад кіслародам...

Аўтабаза, у якой працаваў Бруеў, тады ўжо была перададзена з будаўнічага ў аўтамабільны трэст. І калі хворы вярнуўся з бальніцы да сям'і, у той самы падвал, яго наведалі прадстаўнікі прафсаюзнай арганізацыі. Толькі цяпер яны даведаліся, што ў сям'і шафёра, які стаў інвалідам, — пяць душ, што ўмовы жыцця ў іх дрэнныя, асабліва для цяжка хворага Паўла Міхайлавіча. Прадстаўнікі склалі акт, у якім канстатавалі, што, як толькі будзе здадзены першы ж жылы дом, сям'і Бруевых павінна быць выдзелена асобная кватэра ў першую чаргу. Падзякавала сям'я за чуласць і стала спакойна чакаць.

...У новым мікрараёне Віцебска для соцень людзей будзень ператварыўся ў свята. Туды спяшалася чарада грузавікоў з новай мэбляй. Ехалі навасельцы займаць камунальныя кватэры. А ззаду, абапіраючыся на кавеньку, ціха крочыў Павел Міхайлавіч Бруеў. Яму таксама выдалі ордэр на кватэру. Адпачыў у дарозе, потым у двары новага дома — і пайшоў шукаць той высокі паверх і тое жыллё, якое яму выдзеліў трэст. Вось ён пасярэдзіне пакоя стаіць заклапочаны і разважае:

— Восем квадратных метраў з невялікім гакам... Што тут можна паставіць? Як размесціш немаленькую сям'ю? І сам хворы... Яшчэ і цяпер да кіслародных падушак даводзіцца вяртацца...

Дастаў з кішэні ордэр, чытае...

«Склад сям'і — адзін чалавек...»

Кінуў ён гэтую паперку пад ногі, падумаў:

«Як разумець гэтых людзей? Куды яны выкінулі са спісу жонку і траіх дзяцей? Чаму такія непамяркоўныя, — як на дзве асобы — два пакоі, а мне — паўтара метра на чалавека?» Аднак схамянуўся, падняў ордэр («Усё ж лепш, чым у прыватным падвале...»).

А далей камунальнікі строга трымаліся інструкцыі. Паўла Міхайлавіча прапісалі, а астатніх чатырох — нельга! — плошча не дазваляе. Не верыце — прачытайце закон за нумарам... Сам начальнік раённага аддзела міліцыі маёр Іваноў прыходзіў, вельмі спачуваў Бруевым, аднак нічым не ўсцешыў: па закону сям'ю прапісаць нельга... Тады насустрач пайшоў Даніла Фёдаравіч Райцаў — былы камандзір партызанскай брыгады.

— Неяк памяркуемся, — сказаў ён. — Каб вас у горадзе не штрафавалі, прапішу ў сваю дамавую кнігу.

Цяпер, калі Данілава жонка дзяжурыць у абласной бальніцы або ён сам знаходзіцца ў камандзіроўцы, палавіна Бруевых начуе ў доме Райцава. І ў міліцыі, і ў Акцябрскім райвыканкоме, і ў аўтамабільным трэсце задаволены: як ні кажы, а людзі пад дахам!

Кожны дзень Бруеў у хадзе. Зранку піша заявы і носіць іх у розныя віцебскія ўстановы, гадзінамі сядзіць у прыёмных гаркома партыі, гарвыканкома, трэста, райвыканкома. Нагадвае кіруючым таварышам пра тое, што яны дзесяткі разоў чулі з яго вуснаў. У канцы красавіка гэтага года, здавалася, шлюзы, нарэшце, расчыніліся і справа пайшла на лад. Стомленаму цяганінай і цяжкай хваробай паспачуваў першы сакратар Віцебскага гаркома партыі Васіль Мікітавіч Сініцын. Ён моцна абураўся:

— Хіба так можна адносіцца да чалавека?

Старшыня выканкома гарадскога савета Мікалай Ільіч Сабельнікаў заявіў у «дзесяты і апошні раз»:

— Бяру лёс гэтага чалавека і яго сям'і на сябе. Кропка!

Адлегла на сэрцы і ў кіраўніка аўтамабільнага трэста Георгія Дзімітравіча Котава.

— Я за Бруева — гарою!

Настаў час, калі ўсе тыя «горы» сышліся ў адну. Сабельнікаў у катэгарычнай форме патрабаваў ад старшыні Акцябрскага райвыканкома горада Івана Барысавіча Цячуяшава ў шасцітыднёвы тэрмін перасяліць сям'ю Бруева ў кватэру з двух пакояў. Котаў, са свайго боку, даў Івану Барысавічу гарантыю, што з уводам у строй новага дома аўтамабільны трэст верне райвыканкому раўназначную жылую плошчу. Цяпер слова за Цячуяшавым.

Павел Міхайлавіч чакаў ад Івана Барысавіча сапраўднай чалавечнасці. Для гэтага ён меў усе падставы. Ён добра памятаў тыя наказы выбаршчыкаў, якія давалі ў свой час старшыню выбаршчыкі і на якія старшыня адказаў:

— Служыць савецкаму чалавеку — мая найвышэйшая мэта.

Аднак, калі Бруеў пераступіў парог райвыканкома, Цячуяшаў адвярнуўся ад яго, а калі вёў пасяджэнне выканкома па разгляду заявы Бруева і рэзалюцыі старшыні райвыканкома М. Сабельнікава, то не ўлічваў, што Бруеў — цяжка хворы інвалід, што ў яго вялікая сям'я і г. д. Самога Паўла Міхайлавіча ён пратрымаў за дзвярыма пакоя, дзе ішло пасяджэнне. А назаўтра прыслаў яму па пошце копію рашэння № 108, у якім напісана: «...у пазачарговым прадастаўленні жылплошчы адмовіць...»

Цяпер вельмі злуюць на Цячуяшава і М. Сабельнікаў і В. Сініцын.

— Чэрствы ён чалавек!

Слушна зазначаюць.

А вы самі, старшыя таварышы па рабоце, чаму дазваляеце, каб вашы ўказанні ігнараваліся ў райвыканкоме і трэсце?

В. ХОМКА.

г. Віцебск.

ГЕРОЙ І ЧАС

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

несці да катэгорыі станоўчых людзей? Вядома, можна.

Падзел на станоўчых і адмоўных герояў у нашым мастацтве ператварыўся ў нейкае пракрустава ложа, у схему «дазволенага» і «недазволенага», у якой не можа змясціцца ўся разнастайнасць характараў савецкіх людзей. Успомнім, напрыклад, Тулягу з п'есы К. Крапівы «Хто смяецца апошнім». Які гэта герой, станоўчы ці адмоўны? Яго, мне здаецца, не аднясеш ні да аднаго з гэтых паняццяў. А між тым, у асноўным гэта — добры савецкі чалавек, які мяняецца і расце духоўна ў працэсе пераадолення перажыткаў мінулага.

КАЛІ мы, імкнучыся стварыць на сцэне вобразы станоўчых герояў, пачнём старацца паказваць іх абавязкова «чысценькімі», ідэальнымі (часам на шкоду жыццёвай праўдзе) і будзем думаць, што тым самым садзейнічаем выхаванню гледача, дык можна глыбока памыліцца. А такая памылковая тэндэнцыя назіраецца ў нас і ў практычнай дзейнасці тэатра, і ў тэатральнай крытыцы. У прыватнасці, яна адчуваецца таксама і ў артыкуле Р. Бярозкіна «А які ж ён станоўчы?», дзе зроблены разгляд п'ес «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна і «Любоў, Надзея, Вера...» П. Васілеўскага.

Некаторыя крытычныя заўвагі, выказаныя Р. Бярозкіным, заслугоўваюць сур'ёзнай увагі і павінны быць улічаны драматургамі. Але многае ў артыкуле гэтага крытыка выклікае незадавальненне і пярэчанне. Рэжысёр коласаўскага тэатра Б. Браганцаў у сваім усхваляваным артыкуле «Місія артыста-грамадзяніна» даў дастаткова пераканальны адказ Р. Бярозкіну па сутнасці яго крытыкі вобраза Гаворкі. Я ж хачу пагаварыць пра нешта іншае, пра тыя моманты артыкула Бярозкіна, якія непасрэдна датычаць закранутай мною праблемы станоўчага героя.

Падагульняючы выказванні Р. Бярозкіна пра тое, як ён разумее станоўчага героя (я грунтуюся толькі на памянёным артыкуле), можна вывесці з іх дзве асноўныя думкі: па-першае, герой, які мае хаця б мінімальныя адхіленні ад норм маральнага кодэкса, не з'яўляецца станоўчым; па-другое, пра «станоўчасць» героя меркаваць дастаткова па яго словах, а не па яго жыццёвай пазіцыі, не па яго справах.

Калі стаць на такі пункт погляду, дык трэба проста выкінуць з савецкай літаратуры, у тым ліку і з драматургіі, вельмі многа герояў, якія сталі блізкія і дарагія нашым чытачам і гледачам.

Звернемся непасрэдна да артыкула Р. Бярозкіна.

Крытык катэгарычна адмаўляе вобраз Гаворкі як станоўчы. Чым жа ён аргументуе гэта? Р. Бярозкін прыводзіць словы Гаворкі: «Нават у біблії, Галя, сказана: «Жена да будет рабой своего мужа...» Кожнаму, мне здаецца, ясна, што гэта жарт. Але аўтар артыкула лічыць, што станоўчаму герою так жартаваць не дазволена, бо гэта можа быць успрынята як жаданне Гаворкі паказаць сваю перавагу над іншымі, у дадзеным выпадку — над Галяй. Р. Бярозкін піша, што сваім жартам Гаворка мае на мэце праверыць Галю — ці зразумее яна яго.

Другія словы Гаворкі, сказаныя таксама ў жартаўлівай форме: «Лёс любіць тых, хто з зоркамі... Вось уяві: з'яўляюцца ў палац гэтага свяцілішча навукі новы акадэмік — Герой, і жонка яго — Гераіня», — Р. Бярозкін называе «ідыліяй, вартай самага дробнакалібернага кар'ерыста». Значыць, калі хочаш быць станоўчым героем, не жартуй!

Атрымліваецца так: герой дабрадушна жартуе, а крытык заўважае, што ён праяўляе ганарыстасць, «выкручваецца» і г. д. Дзіўная логіка ў аўтара артыкула.

Або далей. Галя звяртаецца да Гаворкі: «Вас трэба пазнаць, душу вашу...» На гэта той адказвае: «Не будзем пра душу, Галя. Гэта — містыка. У мяне няма душы. Я — бяздушны». Па ходу дзеяння, Гаворка сцвярджае яшчэ, што ён чарсцвее душой, што ён «бяззубы, як усе лірыкі» і што яму «мімаволі прыходзіцца многа працаваць». Р. Бярозкін, сабраўшы разам усе гэтыя выказванні Гаворкі пра самога сябе, называе іх «выкрутасамі», «самакрытычнасцю на дыбачках» і г. д. І лічыць, што ўсё гэта герой гаворыць толькі, каб набіць сабе цану. Але навошта крытык навязвае герою такія намеры? Ці не прасцей разумець словы Гаворкі без «выкрутасаў», разумець своеасаблівасць яго мовы як рысу яго характару, як прывычку гаварыць жартуючы, з некаторай іроніяй да сябе. Што ж тут дрэннага? І чаму чалавек з такой рысай характару не можа быць станоўчы?

Асабліва збянтэжыла Р. Бярозкіна заява Гаворкі: «Мне трэба ажаніцца...» і яшчэ: «Шчаслівы чалавек, якому з такім клопатам падаграюць абед...» Крытык заўважае: «Што і казаць, не надта змястоўныя ідэалы сямейнага шчасця!» А хто сцвярджае, што на гэтых інтарэсах Гаворкі і заканчваецца ўсё ўяўленне яго аб сямейным шчасці? І. Шамякін, а значыць, і яго герой, не ставіў перад сабою задачы выказваць у гэтых словах які-небудзь ідэал. А з другога боку, што дрэннага і што супярэчыць нашаму ўяўленню аб станоўчым героі з таго, што сказаў Гаворка? Якому мужчыну не будзе прыемна тое, пра што марыць герой п'есы? А хіба жанчыну гэта прыніжае? Нісколькі.

Апроч таго, нельга ж ад простай бытавой размовы героя ды яшчэ ў інтымнай абстаноўцы патрабаваць, каб кожная фраза гучала закончанай і бясспрэчнай формулай адносін да той ці іншай з'явы.

У сувязі з гэтым хочацца спытаць у крытыка, а што ён думае пра адказы Карла Маркса на сямейную «анкету». На пытанне: «Станоўчая рыса, якую вы больш за ўсё цэніце ў жанчыне?»—Маркс адказаў: «Слабасць». А на наступнае пытанне: «Ваш любімы дэвіз», — ідзе адказ: «Бяры ўсё пад сумненне».

Уявім, што такія адказы даў бы не Маркс, а герой шамякінскай п'есы Гаворка. З якім гневам абрушыўся б крытык на такую «аморальную заяву» Гаворкі! І ўжо абавязкова пазбавіў бы яго права лічыцца станоўчым. Ці не праўда, выказванне К. Маркса аб жанчыне куды мацнейшае, чым мара Гаворкі з'есці абед, падагрэты жонкаю? Бачыце, таварыш крытык, нават сам К. Маркс у бытавой абстаноўцы дапускаў свабодныя разважанні, якія зусім не прэтэндуюць на артадаксальнасць (не даводзіцца тут гаварыць аб тым, як у сапраўднасці К. Маркс высока цаніў жанчыну), і не ўжываў усеабдымныя і на ўсе выпадкі жыцця прыгодныя формулы. А вы, таварыш Бярозкін, патрабуеце гэта ад Гаворкі...

Ацэньваць героя неабходна, зыходзячы з пэўнай канкрэтнай абстаноўкі, трэба разумець яго характар, акалічнасці, пры якіх гаворыцца тая ці іншая фраза, і ацэньваць яго па справах, па яго жыццёвай пазіцыі. А справы трэба браць у іх узаемасувязі. Калі мы будзем меркаваць, напрыклад, аб Чапаеве па такім яго ўчынку, як патрабаванне выдаць дыплом урача ветэрынару, каб гэтым ліквідаваць былую сацыяльную несправядлівасць, дык мы і Чапаева выключым з шэрагаў станоўчых герояў. Важна таксама зразумець пазіцыю героя, яго накіраванасць, нарэшце, яго ідэалы.

Якая пазіцыя Гаворкі? Не таму ён прыехаў у вёску, што ўсё пазнаў, усё выпрабаваў і, адчуваючы сваю перавагу над іншымі, будзе тут навучаць людзей розуму. У Гаворкі з'явілася натуральная патрэба зведаць глыбей жыццё. Працуючы ўвесь час у горадзе, ён штосьці не дагледзеў у разнастайным жыцці народа. І вось ён — у вёсцы, прыехаў вучыцца ў жыцця, пазнаваць яго. Але неспакойны, турботлівы чалавек не можа заставацца староннім назіральнікам, бачачы, як побач з ім робяцца дрэнныя справы. Ён актыўна ўмешваецца ў жыццё, у гэтыя справы, у канфлікты, грамадскія і асабістыя. І чым можа, памагае людзям.

Такая жыццёвая пазіцыя Гаворкі, такая яго дзейнасць. Менавіта гэтыя якасці і робяць Гаворку безумоўна станоўчым літаратурным героем.

Вось чаму прынцыпова нельга пагадзіцца з ацэнкай Р. Бярозкіным вобраза Гаворкі. Гэты вобраз — найбольш значнае, што ёсць у п'есе І. Шамякіна, гэта — спроба адысці ад схемы, ад літаратурнага штампу. Я цалкам згодзен з ацэнкай вобраза Гаворкі, дадзенай крытыкам Б. Емяльянавым у часопісе «Театр». Крытык піша: «Ды гэта ж сапраўдны станоўчы герой нашых дзён, аб якім столькі пішуць і спрачаюцца. Уся справа ў тым, што ён даўно перарос прапануемыя яму традыцыйныя канфлікты. Іменна ў гэтым перавага вобраза Гаворкі».

Сутнасць прынцыповай памылкі Р. Бярозкіна ў разуменні станоўчага героя асабліва выразна відаць у наступным яго выказванні: «Зорына (героя п'есы П. Васілеўскага) цягнуць у будучыню, у камунізм. А яму яшчэ трэба выхоўваць і выхоўваць сябе, каб стаць чалавекам будучыні. Зрэшты, як і Гаворку. Як і многім іншым героям нашай літаратуры, якія па дзіўнаму непаразуменню і, магчыма, у выніку зніжэння нашых ідэйна-маральных ацэнак, ходзяць у героях сучасных, перадавых і, безумоўна, станоўчых».

Так, Р. Бярозкін гаворыць праўду: і Гаворку і асабліва Зорыну трэба яшчэ многа выхоўваць сябе, каб стаць людзьмі будучыні. Але ж Гаворка і Зорын жывуць не ў будучыні, а сёння, іх ніхто і не выдае за людзей будучыні. І несумненна, на шляху да гэтай будучыні людзі, падобныя да Гаворкі і Зорына, будуць расці, выхоўвацца, рабіцца лепшымі. Але на той падставе, што яны яшчэ не падыходзяць пад катэгорыю «людзей будучыні», выкідаць іх з радоў станоўчых герояў нашага часу неправамерна. Нельга, стварыўшы ў сваім уяўленні вобраз ідэальнага чалавека будучыні, рабіць яго трафарэтам, з дапамогаю якога правяраецца станоўчасць нашых сучаснікаў. Крытэрыі станоўчага, перадавога чалавека — гістарычныя, яны мяняюцца разам з жыццём. І нельга чалавека адной эпохі мерацць меркаю другой эпохі. Для мяне Гаворка — безумоўна станоўчы вобраз. Хацелася б, каб у жыцці больш было такіх людзей, простых і неспакойных.

Калі ж Р. Бярозкін паняцце «станоўчы герой» тлумачыць у сэнсе — «ідэальны герой», дык тады яго праўда, Гаворка не з'яўляецца такім. Але я думаю, што галоўная задача літаратуры і мастацтва — сцвярджаць ідэал, да якога павінны імкнуцца людзі, а не адлюстроўваць нежыццёвыя схемы ідэальных людзей. Бо станоўчы чалавек такі зусім не таму, што ён збірае ў сабе ўсе вядомыя нам лепшыя рысы і якасці чалавека цяперашняга і будучага. Такога чалавека цяжка сабе ўявіць. Станоўчасць можа і павінна вызначацца асноўным крытэрыем: карыснасцю чалавека для нашага грамадства. Тут не лішне прыгадаць словы Салтыкова-Шчадрына: «Няхай не падумае, аднак, чытач, што мы патрабуем ад пісьменніка адлюстравання людзей ідэальных, якія маюць у сабе ўсе магчымыя дабрачыннасці; не, мы патрабуем ад яго зусім не людзей ідэальных, а патрабуем ідэалу».

ПРАБЛЕМА станоўчага героя цесна звязана з праблемай стварэння на сцэне яркіх нацыянальных характараў, бо дух народа, яго сіла і накіраванасць праяўляюцца перш за ўсё ў станоўчых прагрэсіўных якасцях, ідэях яго лепшых прадстаўнікоў.

На старонках газеты «Літаратура і мастацтва» ўжо закраналіся пытанні нацыянальнай своеасаблівасці беларускага тэатральнага мастацтва, пытанні развіцця і працягу традыцый нацыянальнай сцэны. Так, А. Звонак бачыць адну з прычын страты творчых пазіцый нашым старэйшым Тэатрам імя Янкі Купалы ў адступленні ад традыцый народнасці. Ён лічыць, што больш дакладнаму вызначэнню гэтых пазіцый раней садзейнічалі такія тэатральныя пастаноўкі, як «Раскіданае гняздо», «Машэка», «Кастусь Каліноўскі», «На Купалле», а таксама «Мост», «Бацькаўшчына», «Пагібель воўка» і іншыя. Гэтая думка А. Звонака безумоўна правільная, бо тэатр сапраўды блізкі і неабходны народу толькі тады, калі ён са сваёй сцэны расказвае пра лёс народа, пра яго інтарэсы і спадзяванні.

Зусім справядліва папракаюць калектыў купалаўскага тэатра за тое, што ў апошнія гады ён стаў менш цікавіцца жыццём свайго народа, а гэта адмоўна адбіваецца перш за ўсё на лёсе самога тэатра.

Палемізуючы з А. Звонакам, крытык В. Каваленка выказвае важнае меркаванне аб тым, што народнасць — гэта не застылая раз і назаўсёды дадзеная катэгорыя ці паняцце. Сутнасць народнасці твора заключана не ў вонкавых яе праявах, а ў духу твора, які адпавядае сучасным ідэям народа. Між іншым, В. Каваленка, відаць, няправільна зразумеў А. Звонака, сцвярджаючы, што быццам бы той бачыць ідэал «у мінулым, у 20-х гадах...»

Але ў артыкуле А. Звонака «Пагаворым шчыра» няма такой думкі. Як я зразумеў, Звонак хоча сказаць, што ў свой час Тэатр імя Я. Купалы больш звяртаўся да п'ес на тэмы з жыцця беларускага народа, і што гэта добрая традыцыя цяпер парушана. Але з гэтага зусім не вынікае, што А. Звонак спрабуе навязаць тэатру ўвесь яго ранейшы рэпертуар. Далей В. Каваленка вельмі катэгарычна адмаўляе ўсе ранейшыя нацыянальныя спектаклі, пастаўленыя купалаўцамі, і лічыць, што гэта даўно пройдзены этап, да якога не можа быць звароту. Думаецца, што гэта не так. Калі б нашы тэатральныя калектывы, зразумела, побач з актуальным сучасным рэпертуарам, паказалі цяпер гледачам п'есы «Раскіданае гняздо», «Кастусь Каліноўскі» або іншыя драматычныя творы на фальклорна-гістарычныя тэмы, дык гэта зусім не было б здачай ці адступленнем ад іх сучасных пазіцый, ад заваёў, дасягнутых імі за апошнія дзесяцігоддзі. Іншая справа, што па свайму характару гэтыя пастаноўкі ні ў якім разе не павінны паўтараць зробленае раней. За многія гады беларускія тэатры выраслі ў ідэйна-мастацкіх адносінах, і мы маем права чакаць новага, сучаснага прачытання класічных твораў.

Увогуле ж можна пагадзіцца з В. Каваленкам, які заклікае ісці наперад, «бачыць гісторыю тэатра ў яго галоўных творчых тэндэнцыях».

Я ЗУСІМ не лічу, што нашы беларускія тэатры адарваны ад жыцця свайго народа і не думаюць пра яго надзённыя праблемы. Такія, напрыклад, спектаклі, як «Лявоніха на арбіце» і «Любоў, Надзея, Вера...» (Тэатр імя Янкі Купалы), «Крыніцы» і «Выгнанне блудніцы» (Тэатр імя Якуба Коласа), «На хвалях Серабранкі» (Тэатр юнага гледача) і некаторыя іншыя пераканальна гавораць аб імкненні тэатраў актыўна ўмешвацца ў сучаснае жыццё народа. Але зроблена ў гэтым напрамку пакуль яшчэ мала. Хацелася б пажадаць, каб поспехі нашых тэатральных калектываў у паказе сучаснай рэчаіснасці раслі з кожным днём. І чым больш у нас будзе творчых дасягненняў, тым вышэйшай будзе культура беларускага народа і тым большы ўклад мы ўнясём у скарбніцу камуністычнай культуры.

МАЙ—ЧЭРВЕНЬ

«НЕМАН»

У № 3 часопіса «Неман» надрукаваны матэрыял да 50-годдзя газеты «Правда».

Пад рубрыкай «Справы і людзі сямігодкі» змешчан нарыс Г. Коласа «Без пазалочанай рамы». Артыкул Б. Паўлёнка «Ён будзе цудоўным, гэты свет!» надрукаваны ў раздзеле «Публіцыстыка».

Проза прадстаўлена апавяданнямі «Гронка вінаграду» А. Зарыцкага, «Хто ты для мяне?» С. Курылёвай, «Сын» М. Казлоўскай, «Развітанне» Я. Скрыгана (пераклад В. Жыжэнкі) і дакументальнай аповесцю Я. Галайдзіна «Збіты над Тыльзітам».

У часопісе друкуюцца вершы Я. Пушчы, Р. Барадуліна, Н. Кісліка, М. Навакшэнава, Б. Яроцкага.

З успамінамі пра Я. Купалу выступае К. Цітоў. У артыкуле М. Мельнікава расказваецца пра аўтара музыкі да «Песні аб Буравесніку» М. Горкага.

Літаратурная крытыка прадстаўлена артыкулам Ф. Куляшова аб рамане І. Мележа «Людзі на балоце» і рэцэнзіямі на кнігі: «Анталогія беларускай паэзіі», «Ленін-публіцыст» Б. Якаўлева, «Каралінцы» Р. Сабаленкі, «Мастацтва Савецкай Беларусі» М. Арловай і «Дождж на калёсах» Г. Куноўскага.

ДЗВЕ ПРЭМ'ЕРЫ

Два новыя спектаклі выпусціў народны тэатр Магілёўскага Дома культуры чыгуначнікаў. Першы з іх — па п'есе К. Фіна «Пачатак жыцця»—прысвечаны пакарыцелям цаліны. У спектаклі апавядаецца пра тое, як залатымі рукамі нашай моладзі стэпавыя прасторы Казахстана ператвараюцца ва ўрадлівыя палі, як у пераадоленні цяжкасцей фарміруюцца і гартуюцца характары людзей, мацнеюць правераныя ў суровых выпрабаваннях пачуцці дружбы і кахання. Паставіў спектакль рэжысёр народнага тэатра У. Бараноўскі, мастацкае афармленне М. Клімава.

Другі спектакль—па п'есе Ганшына і Коласавай «Зорачка»—падрыхтаваны дзіцячай драматычнай групай народнага тэатра. У ім паказаны жыццё, вучоба, патрыятычныя імкненні нашых шчаслівых савецкіх дзяцей. Паставіла спектакль рэжысёр Л. Кавальская. У ім удзельнічаюць і дарослыя і юныя аматары сцэнічнага мастацтва.

СПЫТАЙ У КНІГАРНІ!

ПРАЎДЗІВЫ ТВОР

«Вязьмо» Міхася Зарэцкага — адзін з лепшых беларускіх раманаў, напісаных на пачатку 30-х гадоў. Выхаду гэтай кнігі моцна чакалі — адны, каб зноў яе перачытаць, другія — каб упершыню разгарнуць цікавыя старонкі.

Не многа ў нас твораў, якія з такой шырынёй і паглыбленасцю ў сацыяльную псіхалогію людзей расказваюць нам сягоння пра пераломную пару ў сельскай гаспадарцы — пару калектывізацыі.

Раман «Вязьмо» напісан, як кажуць, па гарачых слядах, і ў сваёй аснове мае жывую, надзвычай вострую сітуацыю. Сакратара парт'ячэйкі Сымона Карызну, асноўнага героя рамана, захапіў размах вялікага пераўтварэння, што ўварвалася ў сяло, у дробнаўласніцкае жыццё. Ён радуецца рэвалюцыйнай ломцы старога сялянскага ўкладу («Рэвалюцыя не згасла, яна ўзнімаецца з новай сілай...»), і, захапіўшыся маштабнасцю, «стопрацэнтнасцю» калектывізацыі, пачынае забываць пра самае галоўнае—пра яе сутнасць. Ён міжволі пачынае дзейнічаць заадно са старшынёй сельсавета Пацяробам, для якога калектывізацыя — справа нескладаная: «Я вам за тры дні ўвесь сельсавет у калгас увапхну».

Сымон Карызна хоча быць «праўдзівым, сумленным сябрам сваёй партыі», імкнецца працаваць так, як малады рабочы Зелянюк, прысланы з горада на падмогу сельскім актывістам. Гэта яго шчырае жаданне. І ўсё ж непрыкметна для самога сябе ён пачынае сыходзіць з адзіна правільнага шляху. Яго паводзіны глыбока матываваны ў рамане. У яго ёсць таямніца, якой ён баіцца сам і баіцца, каб пра яе не ўведалі людзі. Яго бацькоў, якім ён дапамог стаць «моцнымі гаспадарамі», раскулачылі таксама, як ён, іх сын, раскулачвае ў той жа час другіх. Адсюль — душэўная неўраўнаважанасць, імкненне сваёй паспяховай працай загладзіць былую віну, і ў выніку — самае горшае: перагібы, дыскрэдытацыя вялікай справы будаўніцтва новага калгаснага жыцця. Гэта яго крах, трагедыя — тое «вязьмо», што зацiскаецца вакол героя ўсё тужэй. Усю заганнасць «пацяробаўшчыны» выкрывае актыўны, поўны энергіі і настойлівасці рабочы Зелянюк.

Вобразы рамана выпісаны каларытна, праўдзіва.

М. АРОЧКА.

З БАГАТАЙ СПАДЧЫНЫ

Мінула больш паўстагоддзя з тае пары, калі з'явіліся ў друку першыя творы Цішкі Гартнага, але лепшыя яго кнігі вытрымалі выпрабаванне часам, яны і цяпер хвалююць і натхняюць чытачоў.

Літаратурная спадчына пісьменніка надзвычай багатая. Ён пісаў раманы, аповесці, апавяданні, вершы і паэмы, нарысы, літаратурна-крытычныя і публіцыстычныя артыкулы.

Нядаўна ў Маскве выйшла з друку кніга Ц. Гартнага «Гаспадар» (на рускай мове). У ёй змешчаны апавяданні і аповесці 1918—1931 г. г. Магчыма, і не ўсе яны роўныя ў мастацкіх адносінах, але ў кожным з іх адчуваеш подых часу. У цэнтры твораў зборніка «Гаспадар» — чалавек, яго жыццё, праца, імкненні. Пісьменнік паказвае жыццё беспрацоўных да рэвалюцыі («У пошуках працы») і местачковай інтэлігенцыі ў першыя гады Савецкай улады («Трэскі на хвалях»), стварае вобразы перадавых рабочых («Непрыемны выпадак», «Гаспадар») і сельскіх актывістаў («Прысады»). Ц. Гартны адным з першых у нашай літаратуры выступіў супраць фашызму, паказаўшы рэвалюцыйныя настроі рабочых і перадавой інтэлігенцыі Германіі ў апавяданні «Смерць Германа Васермана» (1930).

Творы размешчаны ў кнізе ў храналагічным парадку, што дае чытачу магчымасць прасачыць за ростам майстэрства пісьменніка, за тым, як уплывала жыццё, новая, савецкая рэчаіснасць на яго творчасць.

Дзяржаўнае выдавецтва мастацкай літаратуры зрабіла карысную справу, выдаўшы творы выдатнага пісьменніка.

М. АУГУСЦІНОВІЧ.

МАЛЕНЬКІМ ЧЫТАЧАМ

СЦЕЖКАМІ КАЗАК

У Беларускім дзяржаўным выдавецтве выйшла некалькі паэтычных кніжак для дзяцей.

З любоўю і ўсхваляванасцю піша А. Лойка аб дзецях у кніжцы «Як Тоня рэха шукала». У ёй маленькі чытач знойдзе цікавую казку, назву якой носіць зборнік. Пачынаецца казка паэтычным народным запевам:

Шэрая зязюля
На суку кувала,
На суку кувала —
У бор запрашала.

Пачуўшы запрашэнне, выбягае з хаты маленькая дзяўчынка Тоня і спяшаецца ў бор. Лес сустракае Тоню «шоўкавай травою, іглiцай сухою, сакаўной ажынай і малінай». Ад радасці, замілавання да прыроды дзяўчынка аж пляснула ў далоні. І раптам навакол яе хтосьці таксама заляскаў у далоні. Не захацела Тоня

Ні грыбоў, арэхаў, —
Захацела рэха
Злавіць на пацеху!

І пачынаюцца вандраванні дзяўчынкі па лесе ў пошуках рэха. Так нічога і не знайшоўшы, вярнулася Тоня дамоў. Маці вынесла ёй збан з малаком. Выпіўшы да дна, дзяўчынка ўздыхнула. У збане таксама хтосьці ўздыхнуў. Яна крыкнула, у збане адгукнуўся яе голас. Дзяўчынка ад радасці аж расцвіла і гаворыць маці:

Паглядзі
Я
рэха
у руках трымаю!

Малюнак мастака Я. Куліка да кнігі А. Лойкі «Як Тоня рэха шукала».

Так заканчваецца казка, блізкая па свайму стылю і свайму духу да народных казак, да вуснай народнай творчасці.

Па народных матывах напісаны і вершы «Адкуль казкі» і «Як за лугам, за рэчкаю».

Знойдзе чытач у кніжцы і іншыя цікавыя вершы, — напрыклад, верш «Верабейчык», напісаны ў форме калыханкі. Ён прасякнуты шчырай лірычнай цеплынёй.

Кніжка А. Лойкі «Як Тоня рэха шукала» — добры падарунак маленькаму чытачу.

ЦУДОЎНЫ СВЕТ ПРЫРОДЫ

Дзецям дашкольнага ўзросту адрасавана кніжка В. Хомчанкі «Суседзі». Аўтар любіць прыроду і ўмее цікава і павучальна расказаць аб ёй. Вось невялічкая замалёўка «Гняздо ў траве». Хлопчык знайшоў у лесе птушынае гняздо. Паглядзеў і пайшоў. А назаўтра зноў трапіў на тое ж самае месца. Але гняздо ўжо было вышэй верасу. Аказалася, што пад ім вырас грыб баравік і сваёй шапкай падняў гняздо з зямлі. Хлопчык зрэзаў баравік і паклаў у кошык, а гняздо паклаў на ранейшае месца, — няхай гадуюцца птушаняткі.

Арыгінальная па задуме і вырашэнню тэмы замалёўка «Старыя і новыя загадкі». Бабуля загадвае дзецям загадкі, а яны не могуць адгадаць, бо ўсё гэта пра цяжкае мінулае, якога дзеці не ведаюць.

ХВАЛЮЕ МНОГАЕ...

А. МАДЗІЕЎСКІ,
адказны сакратар бабруйскага гарадскога аддзялення Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў.

Так, мае рацыю рэктар Гродзенскага народнага універсітэта Б. Клейн, калі ў сваім артыкуле «Народны універсітэт — гэта наш клопат» («ЛІМ», 10 красавіка гг.) сцвярджае, што работа народных універсітэтаў патрабуе сур'ёзнай і неадкладнай размовы.

Калі тры гады назад у нас, у Бабруйску, быў створаны адзін толькі універсітэт культуры, у якім вучылася ўсяго 150 слухачоў, дык цяпер у горадзе восем грамадскіх універсітэтаў, якія маюць больш дзвюх тысяч слухачоў. Прытым і кантынгент іх ужо не той, як тры гады назад. У асноўным тады паступалі ва універсітэт культуры настаўнікі, медыцынскія работнікі, інтэлігенцыя. За апошнія гады імкненне нашых людзей да авалодання глыбокімі ўсебаковымі ведамі культуры павялічылася. Аб пашырэнні свайго светапогляду, аб набыцці ведаў па эстэтыцы, музыцы, мастацтвазнаўству клапоцяцца і рабочыя, і калгаснікі, і служачыя.

Характэрна, што ў нас на Бабруйшчыне многія прадпрыемствы, калгасы ўзяліся за стварэнне універсітэтаў культуры. Прытым яны зусім не згодны слухаць лекцыі слаба падрыхтаваных лектараў, а патрабуюць (і маюць на гэта права), каб перад імі выступалі пісьменнікі і літаратуразнаўцы, кампазітары і музыканты, кінасцэнарысты, акцёры, вучоныя, мастакі.

Напрыклад, савет універсітэта культуры калгаса «Перамога» прасіў Саюз пісьменнікаў БССР прысылаць на заняткі літаратурных крытыкаў і паэтаў. Праўда, універсітэтаў культуры ў рэспубліцы многа, магчыма, пісьменнікі не змогуць пабываць усюды. Але ўсё ж калгаснікі вельмі пакрыўдзіліся і, бясспрэчна, справядліва, што да іх ніхто не прыехаў.

Другі факт. Універсітэт культуры гэтага ж калгаса выступіў ініцыятарам правядзення ў вёсцы фестывалю кінакарцін студыі «Беларусьфільм». Ва універсітэце планавалася лекцыя па кінамастацтву. У калгасе з нецярплівасцю чакалі гасцей са студыі — рэжысёраў, акцёраў, аператараў. Спадзяванні аказаліся дарэмнымі.

Падобныя прыклады можна прывесці і з практыкі работы Бабруйскага гарадскога універсітэта культуры. Нам ёсць за што сур'ёзна папракнуць драматурга П. Васілеўскага. Бабруйскі драматычны тэатр рэгулярна, прытым першым, ставіць яго п'есы. Тэатр лічыць, што першы спектакль неабходна даць слухачам універсітэтаў культуры, яны могуць выказаць слушныя і патрэбныя заўвагі і парады. І вось летась, калі быў прагляд і абмеркаванне слухачамі універсітэтаў культуры спектакля па п'есе П. Васілеўскага «Любоў, Надзея, Вера...», мы запрасілі аўтара. Пагаварыць было пра што. Драматург абяцаў прыехаць, але не спраўдзіў абяцання.

А яго ў Бабруйску чакала 900 слухачоў універсітэта культуры, якія сабраліся выказаць яму заўвагі па п'есе. Пасля прагляду пастаноўкі «Любоў, Надзея, Вера...» разгарнулася шырокая і вострая дыскусія, у якой прынялі ўдзел рабочыя фабрыкі імя Дзяржынскага, завода імя Леніна, лесакамбіната, саўгаса «Бабруйскі», калгаснікі калгаса «Перамога», урачы, артысты, настаўнікі, партыйныя і савецкія работнікі. Крытыкавалі аўтара за тое, што ён нерэальна адлюстроўвае нашу рэчаіснасць, мала паказвае станоўчых герояў — прадстаўнікоў салігорскіх будаўнікоў, слаба адлюстроўвае ролю партыйных арганізацый у жыцці рабочага калектыву.

Не прыехаў да нас П. Васілеўскі і ў час прагляду і абмеркавання яго новай п'есы «Дзіўны дом».

Хочацца адзначыць добрым словам такіх таварышаў, як кампазітар Я. Цікоцкі, музыказнаўца А. Ракава, кампазітар Ю. Семяняка, мастацтвазнаўца А. Рэсіна, артыстка В. Фурс, рэжысёр Бабруйскага тэатра А. Аркадзьеў, якія чула адгукаюцца на просьбы Бабруйскага універсітэта. Трэба шчыра сказаць, што кампазітары і артысты наогул ставяцца больш уважліва і праяўляюць большую прыхільнасць да універсітэтаў культуры, чым пісьменнікі, мастакі, работнікі кіно.

Гэта ж проста парадаксальна. У 50 метрах ад нашага універсітэта культуры знаходзіцца кнігарня № 5. Там часта праводзяцца Дні кнігі. Сюды прыязджаў Павел Кавалёў, Мікола Ткачоў. Былі ў Бабруйску Мікола Гамолка, Іван Мележ. Прыедуць, зойдуць у кнігарню, у клубы зазірнуць. А вось універсітэты культуры мінаюць.

Мастакі ў нас, у Бабруйску, у асноўным — самавучкі. А скульптараў зусім няма. Між тым выяўленчае мастацтва вельмі цікавіць нашых слухачоў, і гутаркі вопытных скульптараў прынеслі б вялікую карысць.

Зразумела, добра паслухаць лекцыю мастацтвазнаўцы пра выяўленчае мастацтва, але яшчэ больш карысная і перакаканальная была б жывая сустрэча і шчырая размова з самім мастаком. А такіх магчымасцей мы, на жаль, не маем.

У нас іншы раз пытаюцца, чаму мы даручаем чытаць лекцыю па харэаграфіі людзям, якія не маюць належнай адукацыі, а з'яўляюцца толькі кіраўнікамі танцавальных гурткоў мастацкай самадзейнасці. Беларускае тэатральнае таварыства, як і Саюз пісьменнікаў і Саюз мастакоў, трымаецца далёка ад універсітэтаў культуры, і таму сустрэчы з майстрамі балета цяжка арганізаваць. Вось чаму часта універсітэтам культуры даводзіцца абыходзіцца мясцовымі магчымасцямі, якія далёка іх не задавальняюць. [illegible]

Вывад ясны: якой бы ні была вялікай колькасць універсітэтаў культуры рэспублікі, Міністэрства культуры і творчыя саюзы павінны распрацаваць адзіныя тыповыя праграмы, цыклы лекцый па пытаннях літаратуры і мастацтва, [illegible]

[illegible] кія ільготы не прадугледжаны. І вось, напрыклад, мы запланавалі ва універсітэце культуры семінарскія заняткі па тэме: «Савецкае кіно ў барацьбе з рэлігіяй». Слухачам неабходна было праглядзець фільмы: «Іванна», «Хмары над Борскам», «Кароль Бубен». Звяртаемся ў кінапракат, нам адказваюць, што прагляд гэтых фільмаў на ільготных умовах забаронены. Нам хацелася б верыць, што Міністэрства культуры, якое ў першую чаргу нясе адказнасць за народныя універсітэты, вырашыць станоўча і гэтае пытанне.

Наш гарадскі універсітэт культуры мае вузкаплёначны кінаапарат «Украіна». Але ў Бабруйскім кінапракаце вузкаплёначных фільмаў, якія можна дэманстраваць на ільготных умовах, вельмі мала. Мусіць, такое становішча і ў іншых гарадах. Таму неабходна паклапаціцца, каб на месцах было дастаткова вузкаплёначных кінафільмаў, неабходных для нашых універсітэтаў культуры.

Мае рацыю тав. Клейн, калі гаворыць, што Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў, якое з'яўляецца арганізатарам універсітэтаў культуры, па сутнасці пазбаўлена многіх правоў. Яно не можа патрабаваць ад таго ці іншага кіраўніка самадзейнасці або работніка музея ўдзелу ў арганізацыі заняткаў. А вось гарадскія і раённыя аддзелы культуры маюць такія правы. І неабходна абавязаць гэтыя аддзелы несці адказнасць за універсітэты культуры ў той жа меры, як і само Таварыства. Аддзелу культуры падпарадкаваны клубы, музычныя школы, якія маюць добрыя глядзельныя залы, музычныя інструменты і г. д.

Калі ў гарадскім універсітэце культуры ёсць значныя цяжкасці, пра якія мы гаварылі вышэй, дык яшчэ горш бывае на прадпрыемствах і ў калгасах. [illegible]

[illegible] лючную цікавасць. Хацелася б расказаць пра добрых людзей, якія прымаюць самы найжывейшы ўдзел у жыцці нашых народных універсітэтаў. Гэта М. Перэльман, М. Гальперын, Е. Мастыка, Л. Гукава, М. Казлоўская, Я. Шахоўскі, А. Казлоў, І. Кісін і многія іншыя. Узяць хоць бы старасту гарадскога універсітэта культуры М. Гальперына. Ён забяспечвае заняткі нагляднымі дапаможнікамі, кінафільмамі, сочыць за наведваннем, вядзе ўлік работы універсітэта культуры.

Шмат цікавых заняткаў праведзена ў Бабруйскім гарадскім універсітэце культуры. Вядома, галоўным пытаннем нашай праграмы было вывучэнне матэрыялаў XXII з'езда КПСС. Апрача цыклаў лекцый па матэрыялах XXII з'езда КПСС, музыцы, літаратуры і выяўленчаму мастацтву, мы правялі тэарэтычныя канферэнцыі па пытаннях: «Праграма КПСС аб задачах партыі ў галіне нацыянальных адносін», «Рух за камуністычную працу — новы этап у развіцці творчай ініцыятывы мас», літаратурны дыспут па кнізе В. Кажэўнікава «Знаёмцеся, Балуеў», праглядзелі і абмеркавалі спектаклі па п'есах «Пяшчотны бацька» Я. Горава, «Дзіўны дом» П. Васілеўскага, «Крамлёўскія куранты» М. Пагодзіна і інш.

Нашы народныя універсітэты жывуць, яны заваявалі папулярнасць і прыносяць вялікую карысць. Трэба часцей абмяркоўваць надзённыя пытанні работы універсітэтаў культуры, каб з кожным годам паляпшаць іх работу.

З кінакамерай па рэспубліцы

На экранах гарадскіх кінатэатраў і сельскіх клубаў пачаў дэманстравацца кіначасопіс «Савецкая Беларусь» № 13 вытворчасці Мінскай студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў. Першы сюжэт яго — «Веснавыя звесткі» расказвае аб ходзе веснавой сяўбы ў калгасах і саўгасах рэспублікі.

Высокія сацыялістычныя абавязацельствы ўзяў на сябе ў чацвёртым годзе сямігодкі калектыў Аршанскага ільнокамбіната. Слова, дадзенае тэкстыльшчыкамі, як заўсёды, не разыходзіцца са справай. За поспехі, дасягнутыя ў першым квартале, калектыў камбіната заваяваў пераходны Чырвоны сцяг Саўнаргаса Беларусі і Рэспубліканскага савета прафсаюзаў. Аб усім гэтым гледачы даведаюцца з кінасюжэта «Высокая ўзнагарода».

Вялікую цікавасць выклікае кінасюжэт «Сіла дружбы» (аператар Я. Сокалаў). ...Ад раптоўнага пажару амаль цалкам згарэла вёска Скорбічы на Брэстчыне. Але на былым вогнішчы хутка вырасла новая вёска. Суседнія калгасы не пакінулі людзей у бядзе, адразу прыйшлі з падтрымкай і дапамаглі землякам адбудавацца. Цяпер не Скорбічамі, а прыгожым словам «Дружба» хочуць назваць сваё новае сяло калгаснікі.

Далей у кіначасопісе расказваецца, як будуецца, расце і прыгажэе сталіца Беларусі — Мінск, а таксама аб тым, якім ён стане ў бліжэйшы час.

Заключныя кінакадры прысвечаны святкаванню Першага мая ў Мінску і ў Маскве.

Падзеі Факты Навіны

Звыш 700 рабочых і інжынераў завода «Гомсельмаш» прынялі ўдзел у вечары дружбы паміж савецкім і нямецкім народамі, які адбыўся ў заводскім Палацы культуры. Перад камбайнабудаўнікамі з усхваляваным расказам аб дасягненнях Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў будаўніцтве сацыялізма, аб жыцці і мірнай працы нямецкага народа выступіў першы сакратар пасольства ГДР у Маскве доктар Бруно Бухта.

Для ўдзельнікаў вечара заводскія самадзейныя артысты — спевакі, танцоры, чытальнікі, музыканты наладзілі вялікі канцэрт.

Зараз у Палацы культуры арганізаван куток савецка-германскай дружбы. Шматлікія стэнды расказваюць, як Германская Дэмакратычная Рэспубліка будуе сацыялізм.

□ Напярэдадні веснавой сяўбы пры Дубровеньскім Доме культуры была створана мастацкая агітбрыгада. Самадзейныя артысты за апошні час наведалі калгасы «Радзіма», «На варце», «Беларусь», саўгас «1 Мая». У сельгасарцелях адбыліся цікавыя канцэрты. Агітбрыгада працягвае выезды.

□ Украінскае выдавецтва «Моладзь» выпусціла ў свет раман беларускага пісьменніка Ул. Дадзіёмава «Над Нёманам». Пераклад на ўкраінскую мову зрабіла Г. Вігурская.

□ У раённым цэнтры Карма адкрыўся народны кніжны магазін. Памяшканне добра абсталявана.

Прадаўцы працуюць на грамадскіх асновах. З любоўю выконваюць свае абавязкі камсамолкі Надзея Навіцкая, Ніна Цюлькова, Наташа Гаўрыленка, Клаўдзія Дайнека і інш. У бліжэйшы час ад народнага кніжнага магазіна таксама на грамадскіх асновах будуць працаваць кніжныя кіёскі.

□ На гастролі па Беларусі выехала Беларуская дзяржаўная акадэмічная харавая капэла пад кіраўніцтвам народнага артыста Саюза ССР Р. Шырмы. Першыя выступленні капэлы з поспехам прайшлі ў Баранавічах, Слоніме. Беларускія майстры харавога спявання выступаюць цяпер у Брэсце і Брэсцкай вобласці.

ВЕСНАВЫЯ КВЕТКІ. Фотаэцюд І. ШЫШКО.

ПРАВА І АБАВЯЗАК

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Што датычыць дапамогі сельскаму спецыялісту, дык самае галоўнае, на што трэба звярнуць увагу на месцах — вырашэнне жыллёвага пытання. Не сакрэт, добрая палавіна аграномаў-каўбаснікаў і ветэрынараў-прадаўцоў шукае прытулку ў гарадах толькі па гэтай прычыне. І няма нічога дзіўнага, што так многа «каўбаснікаў» у Пінску. Бо хто з сельскіх спецыялістаў гэтага раёна атрымаў у калгасах кватэры? Ніхто. Дзе яны жывуць? Нямногія сямейныя пабудавалі ўласныя дамы (а якую гэта шкоду прынесла іх грамадскай рабоце!), а астатнія, як правіла,—па «кутках» у добранькіх бабуль. Але хіба можна лічыць умовы жыцця нармальнымі, калі трэба жыць пад чужым дахам і па чужым «статуце»? Вядома, гэтая з'ява на вёсцы часовая, але, на жаль, яна пакуль, за рэдкімі выключэннямі, мае тэндэнцыю заставацца пастаяннай. У многіх кіраўнікоў у апраўданне гэтага ёсць на ўзбраенні даволі прымітыўная адгаворка: «А што вы хацелі? Да камунізма ж яшчэ не дажылі!..»

Пры жаданні праблема адсеву спецыялістаў з вёскі ў горад вырашаецца зусім проста. Як гэта зрабіць, можна павучыцца ў калгасе імя Калініна Жалудоцкага раёна. Можна толькі любавацца там прыгожым пасёлкам з мураваных катэджаў у акружэнні садкоў. Хто іх будаваў, навошта? Калгас, для сваіх спецыялістаў. І ніхто цяпер у калгасе не чуе ад спецыялістаў, што ім не падабаецца «перыферыя». Таксама хутка і рашуча можна пакончыць і з такою з'яваю, як непарадкі ў аплаце працы спецыялістаў, і пераадолець рад іншых перашкод, якія і да гэтага часу ўплываюць на прадукцыйнасць іх працы.

Патрабаваць цяпер гэтага мае права кожны спецыяліст вёскі. Гэтае права стала законам. Але вядома, што побач з паняццем **права** існуе і паняцце **абавязак**, адказнасць. І чым больш правоў, тым вышэйшая адказнасць тых, чые ўказанні з'яўляюцца абавязковымі, тым вышэйшая патрабавальнасць да іх, тым больш патрабавальныя павінны быць яны самі да сябе. Гэта тлумачыцца многімі прычынамі. Узбуйніліся калгасы, усё больш складаныя машыны становяцца на службу хлебаробу. Ды і сам ён ужо не лапатнік-хутаранін. Калгаснік нашага часу — чалавек пісьменны, патрабавальны, **а часам і нядрэнны кантралёр спецыяліста.** Значыць, гора таму спецыялісту, які не папаўняе свае веды, ён рызыкуе хутка страціць свой аўтарытэт.

І не толькі таму, што ён не стаў аўтарытэтам у вачах хлебаробаў, як аграном, а і як інтэлігент, чалавек з большым багажом культурных ведаў. І гэты аўтарытэт цалкам і поўнасцю залежыць ужо ад таго, наколькі ў чалавека развіта пачуццё грамадзянскага абавязку, у чым і праяўляецца ідэйнасць савецкага інтэлігента.

Уладзімір Ільіч Ленін у 1921 годзе пісаў, што для пабудовы савецкай гаспадаркі на адной пісьменнасці далёка не паедзеш — нам патрэбна вялікае павышэнне культуры ўвогуле. На самай справе, хто, як не спецыяліст-інтэлігент можа і, больш таго, абавязаны рабіць папулярнымі не толькі дасягненні навукі і тэхнікі, але і хварэць болем душэўным, каб прабівалі сабе на вёсцы шырокую дарогу парасткі сапраўды камуністычнага і ў быце, і ў сям'і, каб сталі сапраўднымі асяродкамі культуры і бібліятэка, і клуб, і Дом культуры. Гэта яго прамы, грамадзянскі абавязак перад народам, за чые працоўныя рублі ён прайшоў курс навукі.

Вядома, фармальна ніхто не накладвае на чалавека такога абавязку. Гэта хутчэй справа яго сумлення. Але балюча, калі бачыш, што сярод сельскай інтэлігенцыі сустракаюцца і такія, хто паводзіць сябе, як старонні назіральнік і адказвае толькі за тое, што з яго «пытаюць», што на яго «ўсклалі», адсюль і дасюль. Іншы аграном або заатэхнік, не паспеўшы паказацца на вёсцы, гасцінна прыняты яе жыхарамі, адразу ж пачынае паказваць сваё зусім не інтэлігентнае «я», ныць уголас і сумна, маўляў, і самотна—адразу ж настройвае сябе на чамаданны лад. А спытайце яго, што ён зрабіў для таго, каб зрабіць сваё жыццё на вёсцы больш цікавым? Нечага будзе такому адказаць. Бывае і так, што сельскі інтэлігент абзаводзіцца вялікай асабістай гаспадаркай і аддае ёй большую частку сваёй энергіі, звужваючы паняцце аб абавязку да двух вузкіх аконцаў — працы па спецыяльнасці і догляду хатняй жывёлы.

Хто ж вінаваты ў такой небяспечнай схільнасці? Чаго таіцца, да рашэння партыі і ўрада гэтаму садзейнічала і тое, што многія не былі проста гарантаваны ў заработнай плаце. Цяпер гэта адпадае, і нішто не павінна перашкодзіць выкананню інтэлігентам грамадзянскага абавязку. А калі такое і здарыцца, дык вінаваты ў гэтым будуць яны самі і іх сябры. У сувязі з гэтым узнікае думка: чаму б не адрадзіць там-сям злёты інтэлігенцыі, якія раней практыкаваліся? Хоць бы два разы ў год у маштабах раёна. Гэта дасць многае: асабістыя знаёмствы, карысныя размовы аб тым, што можна зрабіць разам для сябе і працаўнікоў вёскі і ў дадатак да гэтага карысна правесці час. А дзе ў нас праводзяцца такія сустрэчы ў маштабах калгаса? Ды, бадай, нідзе.

Вядома, у нас многа энтузіястаў-інтэлігентаў у калгасах і саўгасах, але дзейнічаюць яны разрознена. Вось у чым бяда. І, здаецца, віна ў гэтым не толькі іх саміх, а і кіраўнікоў гаспадарак, партыйных арганізацый. Сапраўды, час аб'яднаць іх намаганні, зрабіць іх уплыў на масы больш прыкметным.

І яшчэ аб адным — аб неабходнасці шырока папулярызаваць жыццё і працу сельскага інтэлігента. Чамусьці іх справы, думкі, планы і запатрабаванні знаходзяць асвятленне (няхай і не зусім поўнае) толькі ў газетах і тонкіх часопісах. А «тоўстыя»? Зрэдку, мімаходзь, па старой памяці. А інтэлігент жа калгаснай вёскі ўжо не той, што быў дзесяць-пяць год назад! Пра пісьменнікаў і гаварыць не даводзіцца — адсталі ў гэтым сэнсе вельмі! А шкада. Пара ім заўважыць гэтага «кіта» ў вёсцы, глыбей пазнаць, чым ён жыве цяпер, пра што думае, што яго хвалюе, што перашкаджае яму стаць, як гэтага патрабуе партыя, сапраўдным заканадаўцам не толькі палёў і ферм, а і культуры, быту ў савецкай вёсцы. Наогул, чым больш будзе клопатаў аб сельскім інтэлігенце, тым больш і паўней аддасць ён людзям і свае веды і вопыт на карысць агульнай справы — справы пабудовы ў нашай краіне камунізма!

Потым унукі загадваюць загадкі бабулі.

У невялічкай замалёўцы аўтар здолеў расказаць аб цяжкім мінулым і аб сёняшнім шчаслівым жыцці. Замалёўка вучыць дзяцей яшчэ больш любіць сваю Радзіму, свой народ.

На жаль, побач з добрымі творамі ў кніжцы сустракаюцца і такія, што не вызначаюцца ні навізной тэмы, ні арыгінальнасцю яе вырашэння. Да іх трэба аднесці «Скупы веласіпед» і «Лясныя санітары».

ВАЧЫМА ЮНАГА ГЕРОЯ

«На качэлях» — так назваў свой першы зборнік для дзяцей М. Гелер. Чытаючы вершы, бачыш, што малады паэт добра ведае псіхалогію дзіцяці і можа аб звычайнай рэчы сказаць свежа, па-свойму. Колькі вершаў было напісана пра дождж! Здавалася, нічога новага пра яго ўжо і не скажаш. Але ў М. Гелера сваё паэтычнае бачанне. Яго маленькі герой глядзіць на дождж, які, здаецца, танцуе па тратуары, і хлопчыку хочацца:

Промчаться с ним
по мостовой,
По скверу и по лужам...
И дождь босой, и я босой —
Мы сразу с ним подружим.

А вось верш «Мара». Герой яго навучыўся сам апранацца, засцілаць ложак, нават ведае ледзь не ўсе літары. Значыць, мала засталося чакаць да таго часу, думае хлопчык, як ён стане вялікім і паляціць на Месяц.

Верш заканчваецца:

Только ты не бойся, мама, —
В тот же день вернусь домой.

Тут, як кажуць, і душа і характар маленькага героя.

Не ўсе вершы ўдаліся М. Гелеру. Нягледзячы на гэта, кніжка яго вершаў будзе да спадобы маленькаму чытачу.

В. НУПРЭЕНКА.

ЛЮДЗІ, БУДЗЬЦЕ ПІЛЬНЫМІ!

Людзей, якія напісалі пісьмы, сабраныя ў гэтай кнізе, няма сярод нас. Яны пісалі іх у апошнія хвіліны жыцця ў засценках гестапа, у турмах і канцэнтрацыйных лагерах, на фашысцкай катарзе. Публікуюцца таксама пісьмы салдат і афіцэраў, напісаныя ў час цяжкіх баёў з гітлераўскімі войскамі. У гэтых пісьмах і дакументах гучыць палымяны заклік да перамогі над фашызмам. Патрыёты завяшчаюць сучаснікам і нашчадкам змагацца за светлую будучыню чалавецтва.

Развітальныя радкі партызан, падпольшчыкаў, салдат і афіцэраў Савецкай Арміі, жыхароў акупіраваных раёнаў, заняволеных фашыстамі юнакоў і дзяўчат з выключнай сілай раскрываюць вобраз савецкага чалавека — яго духоўную прыгажосць, веру ў перамогу, нянавісць да ворага, любоў да Радзімы, адданасць Камуністычнай партыі і савецкаму народу.

— Няхай будуць пракляты мілітарысты і вайна!
— Няхай будзе жыццё шчаслівым для ўсіх!
— Мы паміраем, але верым ў перамогу!
— Не забывайце нас!
— Людзі, будзьце пільнымі! —

Такія запаветы пакінулі савецкія людзі, якія загінулі ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Гаворать загінуўшыя героі. Дзяржаўнае выдавецтва палітычнай літаратуры. Масква, 1962.

Выйшлі з друку

У Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай літаратуры:

Іван Мележ. Людзі на балоце. Раман. З палескай хронікі. Мастак Н. Паплаўская. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 472. Цана 81 кап.

Васіль Быкаў. Трэцяя ракета. Здрада. Аповесці. Мастак Л. Асецкі. Тыраж 7 500 экз., стар. 228. Цана 34 кап.

А. Харкевіч. Зорны шлях. Вершы. Для сярэдняга і старэйшага ўзросту. На рускай мове. Мастак А. Плаксін. Тыраж 8 тыс. экз., стар. 48. Цана 7 кап.

Заір Азгур. Незабыўнае. Успаміны. Афармленне Л. Прагіна. Тыраж 2.500 экз., стар. 288. Цана 55 кап.

В. Мяленцьеў. Сонца над школай. Аповесць. Для сярэдняга ўзросту. Малюнкі М. Акімавай. Пераклад з рускай мовы Ул. Шахаўца. Тыраж 4 тыс. экз., стар. 164. Цана 36 кап.

У Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшла з друку паўторным выданнем паэма Кастуся Кірэенкі для дзяцей «Зялёнае рэха». Афармленне мастака Ул. Стэльмашонка.

ДОБРАЯ ЗАЯЎКА

Кніга доктара філалагічных навук П. Ахрыменкі «Беларускія загадкі, прыказкі і прымаўкі» — гэта першая спроба ў беларускай савецкай фалькларыстыцы навуковага разгляду малых форм вуснай народнай творчасці.

Даследуючы загадку — адзін з самых старажытных жанраў народнай творчасці, аўтар даводзіць, што асновай яе служыла працоўная дзейнасць людзей. У «зашыфраванай» форме загадка адлюстроўвае гісторыю народа, яго быт, погляды на прыроду на розных ступенях развіцця грамадства. У свой час загадка з'яўлялася сродкам вызначэння сталасці чалавека. Так, у абрад пасвячэння юнака ў мужчыну абавязкова ўваходзілі складаныя і нечаканыя загадкі. Для Яраслава Мудрага, як сведчыць летапіс, загадка служыла тайнай мовай у час ваенных паходаў.

Даследчык глядзіць на загадку перш за ўсё як на твор народнай паэзіі, бо ў загадцы, як пісаў выдатны збіральнік фальклору Д. Садоўнікаў, «адкрываецца поўны прастор для творчай фантазіі народа».

П. Ахрыменка паказвае ўзаемасувязь паміж вуснай паэзіяй беларускага народа і творчасцю іншых славянскіх народаў, у першую чаргу, рускага і ўкраінскага. Ён прыводзіць класічныя прыклады паралельных беларуска-руска-ўкраінскіх загадак (і прымавак), якія сведчаць аб адзінстве паходжання мовы ўсходніх славян, аб агульнасці іх культуры ў мінулым, аб дабратворнасці ўзаемаўплыву паміж гэтымі народамі на працягу ўсёй гісторыі іх існавання. Вось прыклад беларуска-руска-ўкраінскіх паралеляў: У лесе сцята, да хаты ўзята, на руках плача; — В лесу выросла, из лесу вынесли, на руках плачет, а на полу скачет; — У лісі родилася, на дровотні робилася, а на руках плаче. (Загадка аб скрыпцы).

Даследчык правёў вялікую работу па класіфікацыі і вылучэнню тэматычных прыказак і прымавак, прааналізаваў ідэйную накіраванасць гэтых малых жанраў народнай творчасці як дарэвалюцыйнага, так і савецкага часу.

Увасабляючы шматгранны вопыт людзей, іх назіранні і абагульненні, прыказкі і прымаўкі з'яўляюцца дасканалымі мастацкімі творамі з вобразнымі параўнаннямі, эпітэтамі, метафарамі. Некаторыя прыказкі і прымаўкі з канкрэтнымі імёнамі ў той жа час не канкрэтныя. Імёны тут, як ні дзіўна, выпадковыя, дакладней, адыгрываюць чыста фармальную ролю, застаючыся ў творы ўсяго толькі дзеля сугучнасці, дзеля рыфмы.

Вышукванне гістарычных карэнняў, раскрыццё сэнсу прыказак і прымавак магчыма толькі пры старанным даследаванні іх лексікі, фанетыкі, пры супастаўленні варыянтаў і г. д. У іншым выпадку гіпотэза ці разгадка на паверцы аказваецца пабудаванай на пяску.

Так, напрыклад, шырока распаўсюджаная беларуская прымаўка — «Выскачыў, як Піліп з канапель», што значыць — сказаць недарэчы, зрабіць не да месца або з'явіцца нечакана ў непадыходзячы момант — знайшла тлумачэнне ў працах беларускіх фалькларыстаў і этнографаў, якое стала агульнапрызнаным. Паводле Шпілеўскага і Раманава, першапачатковае значэнне прымаўкі было канкрэтнае, і каноплі тут не сельскагаспадарчая культура, а назва засценка былога Ігуменскага павета (цяпер Чэрвеньскі раён). Дык вось, нейкі шляхціц, па імені Піліп, з засценка Каноплі аднойчы на польскім сейме, на якім гаварыліся доўгія і нудныя прамовы, у час пасяджэння заснуў і спрасоння выказаўся недарэчы, за што быў асмяяны. Адсюль, лічылася, і пайшла славутая прымаўка.

Аднак нядаўна старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства АН БССР, кандыдат філалагічных навук М. Бірыла паведаміў, што памянёная прымаўка добра вядома ў польскай мове і ўжываецца яна ў тым жа значэнні, што і ў нас, толькі пішацца вось так: «Выскачыў, як філіп з канопель». Слова «каноплі» тут якраз і абазначае назву расліны, а «філіп» — не ўласнае імя: так у многіх мясцовасцях Польшчы называюць зайца. Такім чынам, гэтая прымаўка ў польскай мове падобна да прымавак-параўнанняў: «Выскачыў, як апантаны», «Ляціць, як страла», «Зароў, як вол» і інш. Зусім дапушчальна, што ў трапнай прымаўцы на беларускай мове бытуе паланізм.

Сваёй кнігай «Беларускія загадкі, прыказкі і прымаўкі» П. Ахрыменка зрабіў добрую заяўку ў даследаванні малых форм фальклору. І ўсё ж яна не можа прэтэндаваць на паўнату і вычарпальнасць вывучэння жанраў. Аўтару неабходна прадоўжыць сваю работу ў гэтым кірунку.

І. ЦІШЧАНКА.

П. Ахрыменка. «Беларускія загадкі, прыказкі і прымаўкі». Мінск, 1961 г.

Канцэрты на палявых станах

Добра ведаюць на Століншчыне агітбрыгаду раённага Дома культуры. Звыш 50 выступленняў перад працаўнікамі раёна зрабілі сёлета самадзейныя артысты. Асабліва ажывілася дзейнасць агітбрыгады зараз, у перыяд веснавых палявых работ. Энтузіясты мастацкай самадзейнасці сістэматычна выступаюць у полі перад калгаснікамі.

У складзе агітбрыгады 10 чалавек. Гэта качагар Хведар Галуза, настаўніца Галіна Хазановіч, педагог музычнай школы Ігар Друп, машыністка Столінскага сельскагаспадарчага тэхнікума Вера Мельнік, інструктар раённага Дома культуры Алена Літвіненка і іншыя.

Нядаўна самадзейныя артысты далі вялікі канцэрт у палявым стане сельгасарцелі «Сцяг перамогі».

ПАРЫЖ. У ПАЛАЦЫ ПРАВАСУДДЗЯ І ВАКОЛ ЯГО

Палац правасуддзя ў Парыжы ў апошнія дні нагадваў асаджаную крэпасць. Патрулі і засланы ачаплялі яго ў некалькі радоў. На дахах суседніх дамоў дзяжурылі ўзброеныя да зубоў паліцэйскія і жандары. Ішоў суд, які ўсхваляваў усю Францыю, суд над Раулем Саланам.

Рауль Салан—былы галоўнакамандуючы французскімі войскамі ў Індакітаі і Алжыры, былы генеральны дэлегат французскага ўрада ў Алжыры, былы вярхоўны правадыр фашысцкай банды ОАС, яшчэ 11 ліпеня 1961 года завочна прысуджаны да пакарання смерцю.

Да красавіка 1961 года кар'ера Салана імкліва ішла ўгару. Друк адзначае, што Салан сярод былых вышэйшых кіраўнікоў французскай арміі мае самую вялікую колькасць узнагарод. Менавіта ён у мая 1958 года быў адным з арганізатараў ваеннага путчу ў Алжыры, які прывёў да ўлады дэ Голя. Тады на цэнтральнай плошчы Алжыра Салан упершыню абвясціў лозунг: «Няхай жыве дэ Голь!», і дэ Голь назваў яго ў адказ сваім «лепшым сябрам і адданым прыхільнікам». [illegible]

Калі ў лютым 1961 года на сценах дамоў горада Алжыра забялелі лістоўкі, на якой замест подпісу красаваліся тры загадкавыя літары—ОАС, мала хто мог падумаць, [illegible]

[illegible] У 1940 годзе, калі Францыя капітулявала перад гітлераўцамі, Салан стаў агентам абвера — германскай разведкі. [illegible]

Салан вязаўся вельмі ўмелым шпіёнам. [illegible] у Алжыры. Вось тут і нагадалі яму спачатку боннскія, а праз іх і амерыканскія разведчыкі аб справах даўно мінулых дзён.

Новыя гаспадары паставілі дакладную мэту — ператварыць Алжыр у «самастойную» дзяржаву прафашысцкага тыпу пад эгідай французскіх узброеных сіл, дамагчыся аддзялення Алжыра ад метраполіі і стварэння тут надзейнага плацдарма для захопу ўлады ў самой Францыі.

У кастрычніку 1960 года Салан тайна сустрэўся ў Афінах з тагачасным кіраўніком Цэнтральнага разведвальнага кіраўніцтва ЗША Аленам Даласам. Далес параіў генералу-шпіёну актывізаваць дзейнасць сваіх прыхільнікаў, стварыць разгалінаваную сетку «надзейных людзей» ў сярэдзіне Францыі. Ён ухваліў ідэю стварэння сакрэтнай узброенай арганізацыі і рэкамендаваў выкарыстаць у ёй людзей, скампраметаваных супрацоўніцтвам з гітлераўцамі ў перыяд акупацыі.

У красавіку 1961 г. змоўшчыкі [illegible] уладу ў Алжыры, устанавіць там фашысцкі рэжым, а потым распаўсюдзіць сваю ўладу на ўсю Францыю. Але, як кажуць, найшла каса на камень. Усе патрыёты Францыі ўзняліся на барацьбу з фашысцкай чумой. І Салану прыйшлося адступіць. [illegible]

[illegible]

Хоць арганізацыя ОАС афі[illegible]цыйна забароненая, яна дагэтуль карыстаецца адкрытай падтрымкай з боку палітычных дзеячоў і органаў друку вельмі правага напрамку. Вось чаму так доўга гуляў на свабодзе яе завадатар. Вось чаму так пада-зрона доўга высочвала французская паліцыя гэтага небяспечнага злачынцу. Але ўсё ж верхавод ОАС трапіў за турэмныя краты. Ён не на жарт крыўдзіцца, калі французская прэса называе яго правадыром фашыстаў, а паліцэйскія ў турме Сантэ — дзяржаўным злачынцам.

Але вось дакумент, падпісаны Саланам усяго за некалькі дзён да арышту:

«Забіваць уплывовых дзеячоў камунізма і галізму; абстрэльваць з аўтаматаў машыны ў начны час; страляць у адзінкавых прахожых на вуліцах; закідваць гранатамі выхады з тэатраў пасля спектакляў, выхады з рэстаранаў, бараў, пачынаючы з цэнтральных кварталаў; падпальваць аўтамашыны, якія стаяць на вуліцах, абліваючы іх бензінам».

І забойцы на ўсю сілу стараліся выконваць загады свайго фюрара. Няма патрэбы пералічваць усе жахлівыя злачынствы фашыстаў з ОАС. Друк, радыё, тэлеграф вось ужо на працягу многіх месяцаў штодзённа прыносяць страшныя паведамленні пра дзікія оргіі раз'юшаных чалавеканенавіснікаў. Салану прад'яўлена абвінавачванне за зробленыя членамі кіруемай ім фашысцкай арганізацыі тэрарыстычныя акты — 2 062 у Алжыры і 415 у Парыжскім раёне, у выніку якіх загінулі сотні людзей, у тым ліку жанчын, дзяцей, старых.

Здавалася б, не знойдзецца нікога, хто б асмеліўся ўзяць пад абарону гэтага зацятага злачынцу. Аднак не! Шматлікія аднадумцы Салана і К°, якія акапаліся ў арміі, паліцыі, ва ўрадавых установах Францыі, бессаромна ўзнімаюць на шчыт свайго атамана. Вядомыя сімпатыямі да фашызму адвакаты Ціксье-Віньянкур і ле Каралер у час працэсу спрабавалі адрэкамендаваць свайго падабароннага Салана ледзь не «патрыётам» Францыі. Рэакцыйны друк змяшчаў шматлікія матэрыялы, якія заклікалі «дараваць» Салану, а заадно яго намесніку Жуо, які асуджаны ўжо да пакарання смерцю.

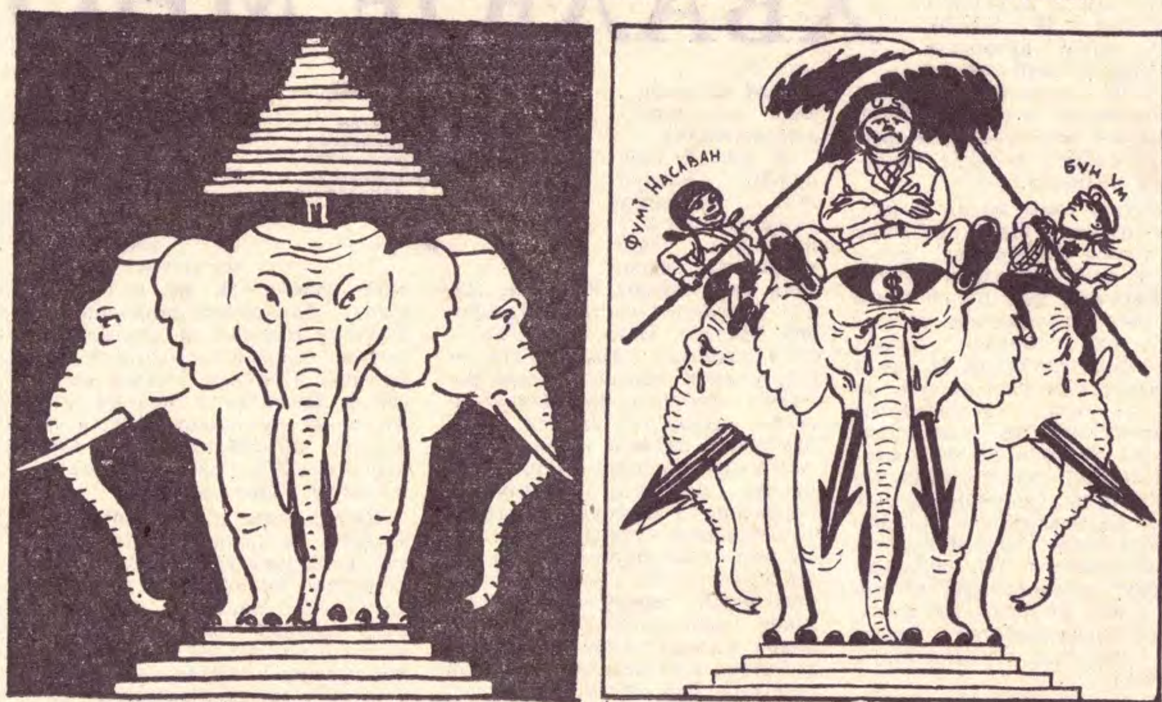
Газета «Юманітэ». выкрываючы мэты гэтай далёка разлічанай кампаніі, пісала: «Жуо, прыгавораны да смерці, усё яшчэ жывы. Салан, хоць і быў арыштаваны, усё яшчэ мае магчымасць здзекавацца з органаў юстыцыі... Наадварот, дазваляюць праводзіць у самых шырокіх маштабах усялякія кампаніі, спекулюючы на літасці, кампаніі, мэта якіх — не даць як след пакараць тых, хто нясе адказнасць за жахлівыя злачынствы, што залілі крывёю зямлю Алжыра. Справа ў тым, што дэголеўская ўлада праяўляе класавую салідарнасць, праводзіць сваю старую палітыку патурання ў адносінах да забойцаў, не ідзе насустрач патрабаванням міру і нацыянальных інтарэсаў».

Але народ Францыі ўзмацняе барацьбу супраць ОАС. У шматлікіх рэзалюцыях і петыцыях, якія пасылаліся ў гэтыя дні ўраду, гучала патрабаванне знішчыць гэтую фашысцкую арганізацыю забойцаў, сурова пакараць яе кіраўнікоў. На вуліцах Парыжа і іншых гарадоў адна за адной адбываліся, нягледзячы на забарону ўлад, народныя маніфестацыі, удзельнікі якіх рашуча патрабавалі: «Расстраляць Салана і аосаўцаў-забойцаў».

Суд закончыўся. Вышэйшы ваенны трыбунал знайшоў «акалічнасці, якія змякчаюць віну» Салана і прыгаварыў забойцу да пажыццёвага турэмнага зняволення. Оасаўцы могуць сустрэць гэты прыгавор як сведчанне слабасці французскіх улад, як патуранне фашысцкім элементам. Але апошняе слова за французскім народам. Сумленная Францыя рашуча гаворыць фашызму — не!

В. МІХАЙЛАЎ,
Г. НАВІЦКІ.

Урад Злучаных Штатаў прывёў у стан баявой гатоўнасці амерыканскія ўзброеныя сілы ў раёне Ціхага акіяна, і цяпер яны чакаюць загаду пачаць вайну супраць каралеўства Лаос.
З ГАЗЕТ.

Эмблема свабоднага Лаоса...

...у марах пентагонскага боса.
Мал. М. ЖЫТНІЦКАГА.

СВЯТА БАЛГАРСКАЙ КУЛЬТУРЫ

Дзень 24 мая балгарскі народ адзначае як свята славянскай пісьменнасці, асветы і культуры. У Балгарыі гэтае ўсенароднае свята звязваецца з памяццю аб стваральніках славянскай азбукі і пісьменнасці Кірылу і Мефодзіі.

Значэнне дзейнасці братоў Кірыла і Мефодзія вялікае перш за ўсё таму, што яны паклалі пачатак славянскай літаратуры на жывой, зразумелай народу мове. Яны стварылі азбуку «кірыліцу», якая адпавядае фанетычным асаблівасцям славянскай мовы і дакладна перадае ўсе тонкасці вуснай славянскай гаворкі. Вось чаму з моманту стварэння, г. зн. з канца IX ст., азбука атрымала хуткае распаўсюджванне ва ўсіх славянскіх землях, што пацягнула за сабою ўзнікненне славянскай літаратуры.

Стварэнне Кірылам і Мефодзіем азбукі было справай не толькі патрыятычнай, але і дэмакратычнай, таму што пісьменнасць на роднай мове стала даступнай шырокім масам народа.

Стварэнне славянскага алфавіту і развіццё славянскай пісьменнасці мела вялікае значэнне таксама і для рускага, беларускага і ўкраінскага народаў. Пасля хрышчэння Русі ў 988 годзе царкоўныя кнігі, напісаныя на зразумелай мове, пачалі пранікаць з Балгарыі ў Кіеў. Яны паслужылі асновай для стварэння на Русі сваёй нацыянальнай літаратуры. Агульнасць алфавіту і мовы садзейнічала развіццю культурных сувязей паміж славянскімі народамі. Вось чаму дзень 24 мая з'яўляецца адначасова і для нас вялікім святам.

Стварэнне славянскай пісьменнасці ў Балгарыі адыграла вялікую ролю ў барацьбе балгарскага народа супраць турэцкага прыгнёту. Зразумелая для ўсіх мова аб'ядноўвала народныя сілы ў нацыянальна-вызваленчай барацьбе.

Упершыню ўсенародны характар святкаванню дня славянскай пісьменнасці быў нададзены ў 1857 годзе. З кожным годам свята набывала ўсё больш востры палітычны характар, аб'ядноўвала патрыятычныя сілы балгарскага народа.

Выдатныя балгарскія рэвалюцыянеры Васіль Леўскі, Любен Каравелаў, Хрыста Боцеў выкарысталі ў сваёй дзейнасці імёны Кірыла і Мефодзія. Хрыста Боцеў у артыкуле, прысвечаным святу славянскай пісьменнасці пісаў: «24 мая хутка будзе святам нашай рэвалюцыі і нашай свабоды».

Пасля 9 верасня 1944 года, калі балгарскі народ назаўсёды пакончыў з ненавісным манарха-фашысцкім капіталізмам, свята 24 мая набыло новы сэнс. Дзень славянскай пісьменнасці і балгарскай культуры стаў яркай дэманстрацыяй поспехаў сацыялістычнай Балгарыі ў развіцці культуры і асветы народных мас. А поспехі гэтыя сапраўды выдатныя.

Цяпер Народная Рэспубліка Балгарыя — краіна, дзе асвета знаходзіцца на вельмі высокім узроўні. Даўно ўжо ліквідавана тут непісьменнасць — праклятая спадчына манарха-фашысцкага ладу. У краіне ажыццяўляецца абавязковая васьмігадовая адукацыя. Па колькасці асоб з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй Балгарыя займае адно з першых месц ў свеце.

Паспяхова развіваецца навука. Балгарская Акадэмія навук аб'ядноўвае 54 навукова-даследчыя інстытуты.

Асабліва шырокае развіццё атрымалі прыкладныя навукі, фізіка, хімія, сельскагаспадарчыя навукі.

Ганаровае месца ў культурным жыцці Балгарыі займае сучасная літаратура. Вялікай любоўю народа карыстаюцца такія значныя творы балгарскай літаратуры, як «Тытунь» Дзімітра Дзімава, «На жыццё і смерць» Дзімітра Ангелава, «Любоў» Андрэя Гуляшкі, «Мёртвы зыб» Івайлы Пятрова, вершы Людміла Стаянава, Хрыста Радзеўскага, Елісаветы Бараны, Бажыдара Бажылава і іншых. Многія з іх добра знаёмыя і савецкім чытачам.

У Балгарыі выдаецца цяпер каля 80 газет і звыш 130 часопісаў. Друкаванае слова шырока пранікла ў народ. У краіне 15 тысяч бібліятэк.

Ярка расквітнела балгарскае мастацтва. У рэспубліцы з насельніцтвам восем мільёнаў чалавек — каля 40 прафесіянальных тэатраў, у тым ліку шэсць оперных, 13 сімфанічных аркестраў. Шырока вядомыя імёны балгарскіх кампазітараў —Панчо Уладзігерава, Любаміра Піпкава, Аляксандра Райчава, Іосіфа Цанкова і іншых. Сусветнай славай карыстаюцца балгарскія спевакі — Дзімітр Узунаў, Нікола Гяураў, Нікола Ніколаў. Першую прэмію на Міжнародным конкурсе скрыпачоў імя Паганіні ў 1961 годзе атрымаў балгарын Эміль Каміламаў.

Росквіту балгарскай культуры садзейнічаюць заўсёдныя клопаты аб ёй Балгарскай камуністычнай партыі і народнага ўрада. Сацыялістычная культура Балгарыі расце і развіваецца так хутка таму, што яна непарыўна звязана з народам, з самабытнай творчасцю народных мас. Дастаткова сказаць, што больш паўмільёна балгарскіх грамадзян усіх узростаў займаецца ў гуртках і калектывах мастацкай самадзейнасці.

Мы, савецкія людзі, радуемся гэтым выдатным поспехам сацыялістычнай культуры Балгарыі і разам з балгарскім народам з удзячнасцю ўспамінаем імёны Кірыла і Мефодзія, якія стаялі ля вытокаў балгарскай культуры і славянскай пісьменнасці.

А. ГРЭЦКІ.

На чырвоньскім ЭКРАНЕ

...У гэты дзень Святлане споўнілася 30 год. Яна мастак па тканінах, любіць сваю прафесію. Яшчэ студэнткай Святлана пачала працаваць на тэкстыльным камбінаце. Яе тут цэняць, паважаюць.

Але колькі бяды і нягод было ў яе жыцці, пакуль яна знайшла сапраўдных сяброў, зразумела, як патрэбны яе талент і прызванне людзям.

Аб усім гэтым і ўспамінае ў дзень свайго трыццацігоддзя Святлана — гераіня новай мастацкай кінааповесці «Дзень, калі спаўняецца 30 год», створанай рэжысёрам В. Вінаградавым на кінастудыі «Беларусьфільм» па сцэнарыі А. Каплінскай. Ролю Святланы выконвае актрыса Р. Ніфантава. Здымаў карціну аператар А. Аўдзееў. Музыку напісаў кампазітар Д. Камінскі.

«Дзень, калі спаўняецца 30 год». Святлана — артыстка Р. Ніфантава.

Мастацкі фільм «Прыгоды Кроша» зроблены на кінастудыі імя М. Горкага. Аўтар сцэнарыя — А. Рыбакоў, рэжысёр- пастаноўшчык—Г. Аганісян.

У аснову сюжэта фільма пакладзены падзеі, удзельнікамі якіх былі школьнікі, што праходзілі вытворчую практыку на адной з вялікіх аўтабаз. У першыя дні работы школьнікі сустракаюцца з рознымі людзьмі. Адны рады ім памагчы, другія — раўнадушныя, трэція глядзяць на практыкантаў, як на перашкоду.

Сустракаецца моладзь і з першымі цяжкасцямі ў жыцці. І гэтыя цяжкасці кожны вырашае па-свойму.

Вера ў чалавека, праца на карысць людзей, сумленнасць— вось тыя прынцыпы камуністычнай маралі, якія сцвярджае фільм...

Ніякіх кампрамісаў, ніякіх здзелак з сумленнем — закон нашага савецкага жыцця. Нават малое адступленне ад гэтага правіла не можа прывесці да дабра. Такая галоўная вядучая тэма новага армянскага мастацкага фільма «Дарога». Аўтары сцэнарыя — Г. Багразян і А. Агабабян, рэжысёр-пастаноўшчык — С. Кеваркоў.

«Прыгоды Кроша». Крош — артыст Н. Тамашэўскі.

Шмат цікавага раскажа гледачам шырокаэкранная кінааповесць «Камандзіроўка», створаная рэжысёрам Ю. Ягоравым на кінастудыі імя М. Горкага па яго сцэнарыі, напісаным у садружнасці з М. Фігуроўскім. Аўтары карціны імкнуліся паказаць людзей сённяшняй калгаснай вёскі праўдзіва і натуральна, без ілжывага пафасу.

Галоўную ролю ў фільме — ролю інжынера Шчарбакова — выконвае акцёр і галоўны рэжысёр тэатра «Современник» А. Яфрэмаў. Гледачы запомнілі Яфрэмава ў фільмах «Выпрабавальны тэрмін», «Любушка», «Акадэмік з Асканіі» і іншых.

З зарубежных кінакарцін на экранах рэспублікі будуць дэманстравацца: кітайская — «Гісторыя на вадзе», карэйская— «Рака Туманган», балгарская— «У ноч на трынаццатае», чэхаславацкая «Віла «Сільва», польскія — «Месца на зямлі» і «Нямыя сляды», дацкая — «Апошняя зіма», японская — «Трагедыя «Шчаслівага дракона» і інш.

У НАШЫХ СЯБРОЎ

ПРАПАГАНДЫСТЫ САВЕЦКІХ СПЕКТАКЛЯЎ

У кабінеце дырэктара Сегедскага нацыянальнага тэатра на ганаровым месцы вісіць дыплом з двума гербамі на ім: савецкім і венгерскім. У тэксце дыплома гаворыцца: «За развіццё і ўмацаванне савецка-венгерскіх сувязей...». Сегедскі тэатр першым у Венгрыі быў удастоены гэтай высокай узнагароды Таварыства венгера-савецкай дружбы і залатой адзнакі Таварыства.

Чым заслужыў нацыянальны тэатр Сегеда такое высокае прызнанне? — Прапагандай сярод венгерскіх працоўных рускіх і савецкіх сцэнічных твораў, — адказвае на гэтае пытанне старэйшы член калектыву тэатра дырыжор Віктар Васі. — За гады пасля вызвалення Венгрыі, — гаворыць ён,— дзесяткі тысяч гледачоў пазнаёміліся на сцэне нашага тэатра з лепшымі операмі, аперэтамі і драматычнымі творамі. створанымі рускімі і савецкімі аўтарамі.

Спіс гэтых твораў вялікі і разнастайны. Сярод спектакляў асабліва палюбіліся гледачу «Аптымістычная трагедыя» і «Іркуцкая гісторыя», горкаўскія п'есы «На дне» і «Ягор Булычоў», опера «Яўгеній Анегін» і многія іншыя.

Вялікай заслугай Сегедскага нацыянальнага тэатра з'яўляецца і тое, што яго калектыў у сваёй працы імкнецца стварыць новы рэпертуар, унёсшы ў яго малазнаёмыя ў Венгрыі ці рэдка выконваемыя творы. Менавіта ў Сегедзе ўпершыню на венгерскай мове прагучалі вядомыя рускія оперы «Іван Сусанін» Глінкі і «Сарочынскі кірмаш» Мусаргскага. Днямі таксама ўпершыню тут адбылася прэм'ера камічнай оперы Пракоф'ева «Заручыны ў манастыры».

Вялікі прапагандыст рускай класічнай і савецкай музыкі — сам Віктар Васі. Свой шлях дырыжора ён пачаў тры з лішнім дзесяцігоддзі назад з выканання Пятай сімфоніі Чайкоўскага. З таго часу руская музыка нязменна знаходзіцца ў яго дырыжорскім рэпертуары. У 1959 годзе Віктар Васі атрымаў вельмі высокую ацэнку за падрыхтоўку аркестра да ўдзелу ў пастаноўцы калектывам Маскоўскага тэатра імя Станіслаўскага і Неміровіча-Данчанкі балета «Эсмеральда» на Сегедскім нацыянальным фестывалі.

Нацыянальны тэатр у Сегедзе папулярызуе савецкае музычнае і сцэнічнае мастацтва не толькі сваімі сіламі. На яго сцэне часта выступаюць выдатныя савецкія выканаўцы. З вялікім поспехам тут выступалі піяніст Э. Гілельс, скрыпач Д. Ойстрах, спявачка Г. Гаспаран, саліст кіеўскай оперы Б. Пузін, маскоўскі дырыжор К. Кандрашын і інш.

Днямі ганаровы дыплом і залатую адзнаку Таварыства венгера-савецкай дружбы атрымаў трэці па ліку тэатральны калектыў Венгрыі. Гэтага гонару пасля Будапешцкага тэатра імя Аціллы Йожэфа па праву ўдастоены Нацыянальны тэатр горада Мішкальца. За апошнія паўтара дзесяцігоддзі ім было пастаўлена больш 30 савецкіх і класічных рускіх твораў, з іх пяць — упершыню ў Венгрыі.

ЦЭНТР НАВУКОВАЙ ДУМКІ

У самым цэнтры Варшавы на вялізарнай плошчы, якая носіць назву Плошчы парадаў, узвышаецца велічны будынак. Гэта — Палац навукі і культуры. Палацам навукі ён называецца таму, што тут знаходзіцца цэнтр навуковай думкі — Польская Акадэмія навук.

У гэтыя дні будынак набыў святочны выгляд: Польская Акадэмія навук адзначае дзесяцігадовы юбілей свайго існавання.

Вялікіх поспехаў дасягнула акадэмія за мінулы год. Няма такой галіны народнай гаспадаркі, у якую не ўнеслі б свайго ўкладу польскія вучоныя. Знойдзены багатыя залежы серы і медзі, распрацаваны новыя тэхналагічныя працэсы вытворчасці серы і гліназёму, атрыманы новыя гатункі пластычных мас, лакаў, фарбавальнікаў, выведзены новыя віды высокаўраджайных збожжавых культур, цукровых буракоў, новая парода авечак, дасягнуты вялікія поспехі ў галіне фізікі, хіміі, матэматыкі, ядзернай фізікі.

У цяперашні час у склад Польскай Акадэміі навук уваходзяць 104 правадзейныя члены, 81 член-карэспандэнт, а таксама 55 ганаровых членаў замежных акадэмій навук. У 1952 годзе акадэмія мела 22 навукова-даследчыя інстытуты. У ПАН, у навукова-даследчых інстытутах і ў вышэйшых навучальных установах на навуковай і выкладчыцкай рабоце заняты тысячы польскіх вучоных. У краіне выходзіць больш 470 навуковых выданняў.

Важную ролю ў развіцці Польскай Акадэміі навук, у дасягненнях польскіх вучоных адыграла супрацоўніцтва з іншымі акадэміямі навук і перш за ўсё з Акадэміяй навук Савецкага Саюза. Польскія аспіранты і навуковыя работнікі павышалі сваю кваліфікацыю і рыхтаваліся да навукова-выкладчыцкай дзейнасці ў вышэйшых навучальных установах і навучальных установах Савецкага Саюза. Савецкія вучоныя ў Польшчы дзяліліся са сваімі калегамі вопытам арганізацыі навуковай работы, аказвалі канкрэтную дапамогу ў распрацоўцы планаў і метадаў навучання ў польскіх вышэйшых навучальных установах, чыталі курсы лекцый па асобных вучэбных дысцыплінах. Вялікую дапамогу сваім польскім калегам аказалі вучоныя Савецкага Саюза ў вырашэнні такіх задач, як вытворчасць штучнага паліва. распрацоўка энергетычных сістэм. пытанняў выкарыстання атамнай энергіі ў мірных мэтах.

Пяць год назад паміж дзвюма акадэміямі навук быў заключаны дагавор аб навуковым супрацоўніцтве, які паклаў пачатак яшчэ больш цеснай сувязі вучоных Польшчы і Савецкага Саюза. Польскія і савецкія вучоныя сумесна працуюць над матэрыяламі па гісторыі польска-савецкіх адносін, над асобнымі праблемамі фізікі цвёрдага цела, прыкладной механікі, фотаметрыі зорак, землетрасенняў, назіранняў за штучнымі спадарожнікамі і г. д.

Свой уклад польскія навуковыя работнікі ўносяць і ў працы, якія падрыхтоўваюцца да выдання ў Савецкім Саюзе. У прыватнасці. польскія вучоныя працуюць цяпер над матэрыяламі, якія датычаць удзелу палякаў у Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайне. Гэтыя матэрыялы ўвойдуць у зборнік, прысвечаны 50-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

СІМВАЛ ДРУЖБЫ

Вялізныя вітрыны ўпрыгожваюць будынак у цэнтры румынскай сталіцы. Гэта не проста вітрыны, гэта — выстаўкі савецкіх кніг. На адной з вітрын-выставак — вялікі плакат з партрэтам Ул. І. Леніна і паведамленнем, што выйшаў з друку сёмы том поўнага Збору яго твораў. Тут жа экспануюцца брашуры з дакладамі М. С. Хрушчова на XXII з'ездзе КПСС, Праграма КПСС, дакументы гэтага гістарычнага з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. У іншых вітрынах можна ўбачыць навінкі савецкай мастацкай літаратуры, музычных твораў, навуковых прац. Кожнага цягне сюды — у гэты цудоўны магазін «Карця Русэ», адзін з самых вялікіх у краіне асяродкаў распаўсюджання савецкай літаратуры.

У магазіне знізу даверху вялікія стэлажы, сталы, вітрыны. Усюды кнігі, кнігі... У цэнтры на стэлажах і настольных вітрынах выстаўлена савецкая палітычная, мастацкая, тэхнічная, спецыяльная літаратура. Расстаўлены кнігі так, што кожны пакупнік можа хутка знайсці патрэбную яму.

М. Думітрэску, работніца гэтага аддзела, расказвае:

— Наш аддзел адкрыты зусім нядаўна. Мы ўпершыню практыкуем продаж кніг без прадаўца. Гэта вельмі зручна для пакупнікоў. Паглядзіце, — працягвае наша новая знаёмая, — як уважліва разглядае кнігу вунь той малады чалавек. Ён, відаць, знайшоў, што яму трэба.

На наша пытанне інжынер М. Авідзіу — часты наведвальнік магазіна адказвае:

— Мяне цікавяць навіны ў галіне фізікі цвёрдых цел. Адказы на многія свае пытанні я знаходжу ў савецкіх кнігах. У мяне вялікая бібліятэка. І складаецца яна пераважна з савецкіх тэхнічных кніг.

Пакупнікоў у магазіне многа. Інтарэсы іх разнастайныя.

Проста ля ўваходу ў магазін прадаюцца выданні перыядычнага друку. Жыхары Бухарэста могуць прачытаць «Праўду», «Известия», «Сельскую жизнь» і многія іншыя савецкія газеты ў дзень іх выхаду.

У магазіне «Карця Русэ» больш трох тысяч сталых падпісчыкаў на савецкія шматтомныя выданні. Колькасць іх расце з году ў год.

Для аматараў музыкі ў магазіне вялікі выбар грамзапісаў савецкай музыкі, розныя ноты. У ленінскія дні жыхары сталіцы наперабой куплялі грампласцінкі з запісамі прамоў Ул. І. Леніна. Вялікім попытам карыстаюцца ў працоўных Румыніі запісы голасу Гагарына з космасу, твораў Чайкоўскага, Пракоф'ева.

Аб вялікім попыце на савецкую кнігу гаворыць такі факт: у 1959 годзе ў Народнай Румыніі было прададзена савецкіх кніг на 2,9 мільёна, а ў 1961 годзе — на 4,2 мільёна лей. Іх распаўсюджваюць больш 125 магазінаў у розных гарадах Румыніі.

ТАСС.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры — 3-20-54, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры— 3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 13125
Друкарня выдавецтва «Звязда».